

Judecătoria Criuleni, Sediul Central (Criuleni)
orașul Criuleni, str. 31 August 1989, nr. 70
Tel.:(248) 2-21-74; E-mail: jcr@justice.md

Scrisoare de expediere a actului judecătoresc

Cu aviz

Data: 30.01.2025 / 1683

Nr. Dosar: 3-2-2024

 CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușneanu nr.28

Prin prezența, Judecătoria Criuleni, Sediul Central vă expediază pentru examinare potrivit competenței sesizarea formulată de către reclamantii Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or. Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent”, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022, în cauza la cererea de chemare în judecată depusă de Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or. Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” împotriva Consiliului orașenesc Criuleni, terții Agenția Proprietății Publice, Unitatea consolidată pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii, finanțate de Banca Mondială, Î.S. „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” cu privire la contestarea actelor administrative, obligarea emiterii actelor administrative prin care să se refuze aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu și permiterea efectuării lucrărilor de proiectare și construcție a Unității de procesare a subproduselor de origine animală

Anexă: Sesizarea privind ridicarea excepția de neconstituționalitate pe __72__ file.

copia Încheierii pe __7__ file.

copia Cererii de chemare în judecată pe __7__ file.

Judecător

Alexandru Motricală

Executor: Ana Sandu

Telefon:

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

a Legii nr. 177 din 01.07.2022

înaintată în temeiul prevederilor art. 135, alin. (1), lit. (a), lit. (g) din Constituția

Republicii Moldova astfel cum au fost explicate

prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016

A. Autorul excepției de neconstituționalitate¹**A.1.1. Persoană fizică****1. Nume:****2. Prenume:****A.1.2. Persoană fizică****1. Nume:****2. Prenume:****A.2.1. Persoană juridică****1. Denumire și sediu****2. Numărul și data înregistrării****3. Numele administratorului:****4. Telefon:****A.2.2. Persoană juridică****1. Denumire:****2. Numărul și data înregistrării****3. Numele administratorului:****4. Telefon:****A.2.3. Persoană juridică****1. Denumire: SRL „Libris”, sediu:****2. Numărul și data înregistrării:****3. Numele administratorului:****4. Telefon:****A.3. Instanța de judecată****1. Denumirea instanței de judecată: JUDECĂTORIA CRIULENI****Sediu: orașul Criuleni, str. 31 august 1989, nr. 70****2. Judecător/complet de judecată: Alexandru Motricală****4. Adresa instanței de judecată: Orașul Criuleni, str. 31 august 1989, nr. 70****5. Telefonul instanței de judecată: 0 (248) 20268, 0 (248) 22174, e-mail-ul: jcr@justice.md****6. Numărul dosarului: 3-2/24**

¹ Aici, autorul excepției de neconstituționalitate va alege rubrica relevantă, ștergându-le pe celelalte.

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun²

1. Reclamanții sunt posesori și proprietari de terenuri agricole și de alte imobile cu destinație agricolă, inclusiv sistemul centralizat de irigare, situate în extravilanul orașului Criuleni. Astfel:

2. Reclamanții Eugeniu Popic și Irina Popic sunt proprietari ai terenurilor agricole cu suprafața de 24,1342 ha pe care le-au achiziționat succesiv și le-au consolidat în perioada anilor 2013 – 2018 cu scopul de a înființa o livadă de nuci.

3. Reclamanta SA „Spirit Ardent”, creată de reclamanții Eugeniu Popic și Irina Popic, este proprietara plantației de nuci semi-intensivă cu suprafața de 21 ha înființată în anul 2018 pe terenurile menționate mai sus cu soi de calitate superioară cotate pe piața internațională, care urmează să intre în prim rod în anul 2024, iar în rod deplin în anul 2027.

4. Reclamanta SRL Libris, al cărei administrator și asociat este reclamantul Eugeniu Popic, este proprietarul bazinului de acumulare a apei cu suprafața de 6605,8 m.p și a terenului aferent de 0,8639 ha, achiziționat în anul 2020 pentru a fi folosit la irigarea livezii de nuci.

5. Reclamanta Asociația Utilizatorilor de Apă pentru Irigații „Criuleni de Sus” din or. Criuleni, creată în 2019 de reclamanții sus-menționați împreună cu alți 2 agricultori, gestionează bunurile imobile, echipamentele și infrastructurile hidrotehnice, inclusiv terenurile limitrofe destinate protecției infrastructurii de irigație, din cadrul sistemului centralizat de irigare Criuleni, pe care le-a primit în comodat de la Agenția de stat „APELE MOLDOVEI” conform Hotărârii Guvernului nr. 439 din 11.09.2019. În anii 2022 – 2023 reclamanții, din mijloace proprii și ale donatorului USAID, au efectuat lucrări de renovare a sistemului de irigare Criuleni în valoare de peste 4.643.000,00 lei. Între timp, membri ai AUAI „Criuleni de Sus” au devenit și alți agricultori, printre care și Î.S. „Cricova”. În 2024, Asociația, grație Agenției Franceze de Dezvoltare (AFD) a preconizat efectuarea lucrărilor de reabilitare integrală a sistemului de irigare și de extindere a suprafeței de irigare până la circa 1600 ha. Acest proiect face parte din planul Guvernului de a dezvolta sisteme moderne și eficiente de irigații în Republica Moldova în contextul „accelerării schimbărilor climatice și al impactului acestora asupra agriculturii”. După evaluarea prealabilă a mai multor sisteme de irigare din țară, experții francezi din cadrul *BRL Inginerie* au selectat pentru efectuarea investițiilor AUAI Criuleni de Sus, iar în septembrie 2024 au realizat Studiul de fezabilitate, urmare a căruia au concluzionat că sistemul de irigații modernizat proiectat pentru reclamantă va contribui la majorarea productivității culturilor, va ajuta la creșterea veniturilor fermierilor, va reduce semnificativ dependența de importuri în acest sector, va susține dezvoltarea economică a comunităților rurale. Experții francezi au mai notat că sistemul de irigație reabilitat este proiectat pentru a fi ușor de întreținut și pentru a permite extinderea în viitor, pe măsură ce cerințele agriculturii moldovenești vor continua să crească, urmând a fi implementate cele mai noi tehnologii de irigație prin adoptarea soluțiilor inovatoare care să asigure un consum eficient de apă și să minimizeze impactul asupra mediului.

6. Cauza care face obiect de examinare în instanța de judecată de drept comun vizează un proiect antagonist care exclude desfășurarea agriculturii și utilizarea infrastructurii de irigație în zonă. Așadar, litigiul este generat de actele autorităților publice potrivit cărora pe terenul agricol al statului cu suprafața de 2,5 ha din extravilanul orașului Criuleni, în vecinătatea bunurilor reclamanților, la distanțe care variază între 37 m și 152 m, a fost permisă construcția unității industriale de procesare a subproduselor de origine animală (numite: SOA) nedestinate consumului uman. Impactul dezvoltării în zonă a activității industriale este cu atât mai mare întrucât fabrica planificată se atribuie la clasa I de nocivitate, ceea ce semnifică extrem de periculoasă pentru mediu, inclusiv pentru sănătatea oamenilor, având în vedere scopul și sarcina principală pentru care a fost planificată și anume de gestionare a deșeurilor periculoase.

² Această parte a formularului trebuie să conțină un rezumat al informațiilor pertinente referitoare la cauza dedusă judecății instanței de drept comun, i.e. instanței în fața căreia sau de care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate

7. Cadrul juridic și instituțional în domeniul organizării și desfășurării proceselor ce vizează subprodusele de origine animală sau produsele derivate care nu sunt destinate consumului uman este reglementat prin Legea nr. 129 din 19.09.2019 *privind subprodusele de origine animală și produsele derivate care nu sunt destinate consumului uman* și, în măsura în care nu sunt reglementate prin alte acte legislative, prin Legea nr. 209 din 29.07.2016 *privind deșeurile*. Art. 3 din Legea nr. 129/2019 definește „subprodusele de origine animală” ca fiind „corpuri întregi sau părți din corpuri de animale, produsele de origine animală sau alte produse obținute de la animale, care nu sunt destinate consumului uman, incluzând ovulele, embrionii și materialul seminal.” Potrivit art. 9 din aceeași Lege, „Subprodusele de origine animală sunt clasificate în categorii specifice, care reflectă nivelul de risc pentru sănătatea publică și cea animală”, respectiv, de categoria 1, 2 și 3. În particular, menționăm că materialele de categoria 1, potrivit art. 10 din Legea citată, cuprind corpurile și părțile de animale moarte suspectate de a fi bolnave sau în privința cărora s-a confirmat oficial prezența de boli transmisibile oamenilor sau animalelor precum pesta porcină clasică și africană, gripa aviară, encefalopatia spongiformă, salmonela, dermatoma nodulară etc., care pot duce la apariția diferitor mutații a virusilor și bacteriilor, și ca urmare, la apariția unor boli cu mult mai severe. Subprodusele de origine animală de categoria 1, precum și amestecurile din materiale de categoria 1 fie cu materiale de categoria a 2-a, fie cu materiale de categoria a 3-a, a căror eliminare este obligatorie potrivit Legii nr. 129/2019 (inclusiv art. 13, art. 14), sunt considerate deșeuri periculoase. Clasificarea acestor deșeuri în periculoase este determinată de faptul că aceste materiale (i) sunt atribuite la categoria 1 de pericol potrivit art. 10 al Legii nr. 129/2019; (ii) prezintă una sau mai multe din proprietățile periculoase specificate în anexa nr. 3 la Legea nr. 209 din 29.07.2016 *privind deșeurile*, inclusiv „infecțioase”, „mutagene”, „degajarea unui gaz cu toxicitate acută”; (iii) se încadrează în lista deșeurilor periculoase din Lista deșeurilor aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 99/2018 fiind menționate la categoriile 2, 10, 16, 19, 20.

8. În același timp, cadrul pentru aprobarea dezvoltării activităților (inclusiv în domeniul agriculturii, industriei, gestionării deșeurilor) pe un teritoriu determinat, atât la nivel național, cât și local, trebuie stabilit în planuri, programe, strategii elaborate și aprobate de autoritățile publice competente prin care se analizează situația existentă și se stabilesc obiectivele și măsurile în domeniul urbanismului, după cum prevede Legea nr. 835 din 17.05.1996 *privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului* (dar și legea nouă în vigoare din 30.01.2025 - Codul urbanismului și construcțiilor nr. 434 din 28.12.2023). În acest context, menționăm că prevederile art. 3 al Legii nr. 11/2017 *privind evaluarea strategică de mediu* și ale art. 29 alin. (1) lit. s) din Legea nr. 436 din 28.12.2006 *privind administrația publică locală* impun obligatoriu efectuarea în prealabil a evaluării strategice de mediu pentru planurile, programele, strategiile elaborate în agricultură, industrie, gestionare a deșeurilor care stabilesc cadrul de dezvoltare a activităților prevăzute în anexele nr. 1 și 2 la Legea nr. 86/2014 *privind evaluarea impactului asupra mediului*. Anexele menționate nr. 1 și 2 la Legea nr. 86/2014 specifică activitățile care au efecte semnificative asupra mediului pentru care este obligatorie/ necesară evaluarea impactului asupra mediului. Activitatea planificată în discuție de construcție și deschidere a unității de prelucrare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman (care implică și instalarea rețelelor de apeduct și de canalizare, instalarea stațiilor de pompare, tratare și epurare a apelor uzate) se încadrează în categoria proiectelor stabilite de anexele nr. 1 și nr. 2 ale Legii nr. 86/2014 pentru care este obligatorie/ necesară evaluarea impactului asupra mediului, fapt recunoscut și de autoritățile publice prin actele emise în speță. Pe cale de consecință, din aplicarea normelor de lege invocate mai sus rezultă că planurile, programele, strategiile, documentațiile, inclusiv modificările acestora, elaborate atât la nivel național, cât și local, care prevăd cadrul de dezvoltare pe un teritoriu determinat a activității industriale de genul celei planificate în extravilanul orașului Criuleni sunt considerate a avea întotdeauna efecte semnificative asupra mediului, inclusiv asupra sănătății omului și, fac obiectul obligatoriu al unei evaluări prealabile strategice de mediu.

9. Revenind la modul în care au decurs lucrurile, notăm că în documentele oficiale ale autorităților publice se indică că inițiativa de construire a unor noi unități de incinerare și/sau procesare a fost determinată de problema că niciuna din instalațiile de gestionare a subproduselor de origine animală care activează în Republica Moldova nu este autorizată să prelucraze SOA de categoria 1. Pentru realizarea acestui scop, la 01.10.2020 Guvernul Ion Chicu a expediat Băncii Mondiale solicitarea de finanțare adițională a Republicii Moldova. La 01.10.2020, la Chișinău, Ministrul Finanțelor Serghei Pușcuța și Asociația Internațională pentru Dezvoltare din cadrul Grupului Băncii Mondiale au semnat Acordul de finanțare (a treia finanțare adițională) în vederea realizării Proiectului „Agricultura competitivă”. Prin acest Acord, Banca Mondială a consimțit să ofere Republicii Moldova un Credit (adițional) rambursabil în valoare de 13 500 000,00 EURO pentru a finanța inclusiv realizarea studiului de fezabilitate și proiectarea, construcția și echiparea infrastructurii de gestionare a subproduselor de origine animală – Componenta A.2 (iii). În cadrul Acordului de finanțare, Republica Moldova s-a obligat să aloce terenul pentru construcția fabricii de prelucrare a SOA. Potrivit Argumentării Guvernului privind oportunitatea ratificării Acordului de Finanțare, „construcția unei instalații de distrugere/prelucrare a deșeurilor de origine animală nedestinate consumului uman (...) ar fi o soluție reală pentru menținerea situației epizootice favorabile din țară, inclusiv pentru protecția mediului, și ar facilita includerea Republicii Moldova în lista țărilor cu drept de export în Uniunea Europeană a produselor zootehnice.” Prin Legea nr. 199 din 20.11.2020, Parlamentul a ratificat Acordul de finanțare (a treia finanțare adițională) din 01.10.2020.

10. În perioada februarie 2021 – iunie 2022 compania-consultant „Opera” SRL, Roma (Italia), a efectuat Studiul de fezabilitate pentru unitatea de prelucrare a subproduselor de origine animală din Republica Moldova. În Studiu se menționează că prima încercare efectuată în aprilie 2021 de a selecta locația a eșuat pentru că Agenția Proprietății Publice a propus cinci terenuri care „nu corespundeau cerințelor stabilite de legislația Republicii Moldova din punctul de vedere al mediului, al aspectelor sociale și utilizării destinației terenului, nici principalelor criterii de construcție” situație în care s-a cerut o altă serie de locații (pag. 30, pag. 135). Prin scrisoarea nr. 20-07/3313 din 05.10.2021 Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a identificat terenul cu destinație agricolă de calitate superioară din zona or. Criuleni vizată în speță – cu numărul cadastral 31011010.138 cu suprafața totală de 96,82 ha gestionat de Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” (numită: ÎS „SDE Criuleni”), aprobând pe acest teren suprafața de 2,5 ha pentru construcția fabricii. Autorul studiului a indicat că „Acest teren convine pentru construirea unei unități de prelucrare a SOA și corespunde principalelor criterii definite pentru amplasarea unei unități de prelucrare a SOA”, evidențiind faptul că „terenul este situat într-o zonă plană, în apropierea căilor de comunicații”. În Studiu este descris că „prelucrarea SOA ar implica un anumit impact asupra mediului, care trebuie redus prin acțiuni corective, în ceea ce privește apele reziduale, mirosurile și gazele de eșapament, zgomotul și solul.” La fel, în Studiu se prescrie ca fiind necesare modificarea modului de folosință „agricol” al terenului selectat; și instituirea zonei sanitare de protecție de 1000 m având în vedere specificul activității de gestionare a SOA de categoria 1 și 2 și, respectiv, gradul de pericol al fabricii de clasa I, adică extrem de periculos (pag. 136). Ținând cont de dimensiunea stabilită a zonei sanitare de protecție și de hotarele ei marcate pe planul grafic prezentat în Studiul de fezabilitate, constituie o evidență faptul că terenurile și bunurile reclamanților situate la distanțe care variază între 37 m și 152 m față de linia de hotar a terenului de stat selectat sunt incluse în zona de influență a viitoarei fabrici.

11. La 12.05.2022 ÎS „SDE Criuleni”, în calitate de gestionar al terenului și beneficiar al proiectului, a solicitat emiterea Acordului de Mediu pentru amplasarea fabricii industriale menționate pe teritoriul selectat din extravilanul orașului Criuleni.

12. La 01.07.2022 Parlamentul a adoptat Legea nr. 177, care face obiectul acestei sesizări de neconstituționalitate, prin care a exclus din terenurile destinate agriculturii din extravilanul orașului Criuleni terenul menționat cu suprafața de 2,5 ha, a permis retragerea lui

din circuitul agricol, lăsându-l în gestiunea ÎS „SDE Criuleni”, și a permis construirea pe acest teren a unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman. Legea menționată a determinat și a impus pe cale de consecință producerea unor efecte și măsuri excesive care violează drepturile constituționale ale reclamantilor.

13. Astfel, pentru realizarea Legii nr. 177/2022, Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 160 din 22.03.2023, publicată în M.O. din 24.03.2023, prin care a aprobat schimbarea categoriei de destinație a terenului agricol cu suprafața de 2,50 hectare (număr cadastral 3101101144) cu trecerea din categoria de terenuri *cu destinație agricolă* în categoria de terenuri *destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale*.

14. În anul 2023 S.R.L. „Ecologie-Expert” a elaborat documentația privind evaluarea impactului asupra mediului a cărei concluzie este că activitatea planificată, în ansamblu pentru Moldova, generează „multiple beneficii conexe pentru mediul ambiant și sănătatea publică”. Drept urmare, la 11.08.2023 Agenția de Mediu a eliberat Acordul de mediu nr. 7 favorabil pentru ÎS SDE-Criuleni.

15. Totodată, în documentația privind evaluarea impactului asupra mediului și în Acordul de mediu se recunoaște că „la o scară mică” activitatea planificată nu este lipsită de riscuri asupra mediului – în particular asupra bunurilor și oamenilor din vecinătate. Astfel, la pag. 33 din Acordul de mediu este indicat: „Printre efectele negative la o scară mică asupra factorului uman se pot enumera: - activitățile de întreținere/reparații ale sistemului de colectare și epurare a apelor uzate industriale; - mirosuri neplăcute; - zgomot generat de transport; - disconfort și afectarea condițiilor generale de sănătate din cauza gestionării inadecvate a deșeurilor”. În pct. 2 al capitolului *Prognostizarea impactului asupra aerului atmosferic în faza de operare*, pag. 14 – 15 este indicat: „Sursele de generare a emisiilor în atmosferă pentru activitatea planificată sunt: - managementul SOA; - procese de ardere a combustibililor; - activități auxiliare: de transport, de descărcare, de întreținere a activității. **Principalele impacturi potențiale asupra aerului sunt: - Mirosuri neplăcute generate pe amplasament; - Mirosuri generate pe traseele de transport a nămolurilor și altor tipuri de deșeuri; - Emisii de amoniac (NH₃) și hidrogen sulfurat (H₂S) care pot rezulta din acumularea de materiale și sedimente în conductele de transport pentru apele uzate, ca urmare a operațiilor de întreținere inadecvate sau a disfuncționalităților în rețeaua de canalizare**”.

16. La fel, în *Acordul de mediu* este descris riscul ca activitatea planificată să genereze deșeuri care pot contamina terenurile din vecinătate. Astfel, la pag. 19 este indicat că „Activitatea are ca rezultat, pe lângă dezvoltarea socio-economică, o serie de aspecte negative asupra mediului, iar solul, poate fi poluat cu deșeuri sau alte produse secundare, unele dintre acestea ajungând după aceea în pânza freatică, extinzând aria de contaminare. Impactul potențial în faza de operare a UPSOA asupra solurilor adiacente terenului este asociat cu următoarele aspecte: - gestionarea inadecvată a deșeurilor tehnologice și nămolurilor; - gestionarea incorectă a emisiilor de poluanți și scurgerilor de ape reziduale și pluviale parvenite de pe teritoriul complexului; - potențialul risc de contaminare/salinizare/degradare a solurilor irigate cu apele uzate epurate. (...). Pentru procesele de topire a SOA pot fi identificate în linii mari două tipuri principale de emisii: - „Concentrate” ce constă în principal din emisii de gaze în substanțe condensabile provenite din procesele de preparare și de uscare, și pot reprezenta valori medii de până la 400000 ouE/m³, atingând valori de 550000 ouE/m³; - „Diluate” ce provin în principal din incintă, din sistemele de manipulare sau din prelucrarea „la rece” și pot reprezenta valori medii de până la 8000-10000 ouE/m³, atingând valori de 50000 ouE/m³.”

17. La pag. 16 – 17 se prevede: „în cazul în care se generează deșeuri, în ordinea priorității, acestea sunt pregătite pentru a fi reutilizate, reciclate, valorificate sau, **în cazul în care acest lucru este imposibil din punct de vedere tehnic și economic**, eliminate, evitându-se sau reducându-se în același timp orice impact asupra mediului”.

18. La pag. 40 din Acordul de Mediu se prevăd două metode posibile de gestionare a apelor uzate epurate, fiind indicat că acestea pot fi **evacuate în fluviul Nistru fie reutilizate la**

irigarea terenurilor agricole ale ÎS SDE Criuleni. În același timp, autorul documentației de evaluare a impactului asupra mediului notează că reutilizarea apelor uzate epurate în ceea ce privește produsele agricole „se practică pe scară restrânsă în UE” din cauza „potențialelor riscuri în materie de sănătate și mediu și potențialelor obstacole în calea liberei circulații a produselor agricole care au fost irigate cu ape recuperate” (a se vedea pag. 56 din Rezumatul non-tehnic la documentația citată). Ambele metode de gestionare a apelor uzate epurate – evacuarea în fluviul Nistru fie reutilizarea la irigarea terenurilor agricole din vecinătate –, generează riscuri pentru bunurile și sănătatea reclamanților. Or, fluviul Nistru este sursa majoră de alimentare cu apă potabilă pentru o bună parte a locuitorilor Republicii Moldova, inclusiv pentru reclamanți. Nistru, la fel, este și sursa primară de alimentare cu apă pentru agricultura țării, inclusiv constituie sursa directă de irigare pentru terenurile agricole din aria de deservire a sistemului centralizat de irigare gestionat de reclamanta AUA Criuleni de Sus, printre care și terenurile agricole ale reclamanților. Prin urmare, în cazul gestionării inadecvate a deșeurilor, acestea riscă să ajungă în fluviul Nistru, iar mai apoi, prin sistemele de alimentare cu apă, riscă să contamineze locuitorii țării, inclusiv reclamanții, precum și solurile și producția cultivată pe terenurile irigate, inclusiv terenurile reclamanților, dar și celelalte terenuri cu suprafața de peste 1000 – 1600 ha din aria de deservire a reclamantei AUA Criuleni de Sus. Reutilizarea apelor uzate epurate la irigarea terenurilor agricole ale ÎS SDE Criuleni la fel prezintă riscuri grave pentru terenurile reclamanților. Or, în Acordul de mediu, pag. 19, se recunoaște că în cazul contaminării/salinizării/degradării solurilor irigate cu apele uzate epurate, aria de contaminare se poate extinde cuprinzând și solurile terenurilor din adiacență, printre care și terenurile care aparțin reclamanților, ceea ce constituie un obstacol în calea liberei circulații a producțiilor agricole cultivate pentru că acestea „pot fi vătămătoare pentru om sau animale” după cum au recunoscut înșiși experții care în speță au elaborat documentația de evaluare a impactului asupra mediului (a se vedea pag. 56 din Rezumatul non-tehnic la documentația citată).

19. Reclamanții au contestat Acordul de mediu, inclusiv pe motivul că în acest act administrativ și în documentația privind evaluarea impactului asupra mediului, cu excepția riscurilor descrise la general fără raportare la persoane și bunuri concrete, nu s-a făcut nicio analiză a impactului activității industriale planificate față de agricultura orașului Criuleni și, în special, față de activitatea concretă a reclamanților ale căror terenuri sunt incluse forțat în zona sanitară de protecție. La fel, Acordul de Mediu și documentația prezentată nu descriu în niciun fel măsurile de lichidare a consecințelor în cazul producerii situațiilor excepționale și accidentelor pe care însăși Agenția de Mediu le descrie ca posibile în anumite situații. Niciun element din dosarul administrativ derulat, printre care și răspunsul Agenției de Mediu la cererea prealabilă, nu evidențiază că autoritățile publice au dezbătut pe fond observațiile reclamanților cu privire la gravitatea riscurilor și consecințelor pe care activitatea planificată le reprezintă pentru bunurile și sănătatea reclamanților. Reclamanții au contestat în judecată activitatea administrativă pe motivul că Agenția de Mediu nu și-a îndeplinit în prealabil și în mod satisfăcător obligația de a evalua riscurile eventuale ale activității planificate și de a lua măsurile corespunzătoare care să protejeze drepturile reclamanților. Prin încheierea Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani nr. 3-3766/2023 din 01.03.2024, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău nr. 3r-139/24 din 27.05.2024, contestația reclamanților a fost declarată inadmisibilă, printre motive fiind indicat: „actul contestat nu-i vizează nemijlocit pe reclamanți, aceștia nefiind destinatarii acestuia”. Toate afirmațiile prezentate ca „motivare” a actelor judecătorești sunt generale și abstracte, nefiind făcută nicio dezbateră a obiecțiilor reclamanților referitoare la faptul că permisiunea de amplasare a fabricii în vecinătatea lor și includerea forțată a terenurilor lor în zona sanitară de protecție le încalcă drepturile de asigurare a bunei vecinătăți, de respectare a bunurilor lor și a vieții private, precum și dreptul de a se bucura de un mediu sănătos și protejat. Prin urmare, încheierea menționată nici sub un aspect nu poate fi invocată ca prezentând fapte cu valoare de lucru judecat în defavoarea reclamanților.

20. La 01.12.2023, la solicitarea ÎS „SDE Criuleni”, Consiliul Orășenesc Criuleni, fără invitarea și fără audierea reclamanților, a emis decizia de aprobare a planului urbanistic în detaliu privind amplasarea fabricii menționate pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144 din extravilanul or. Criuleni. La 19.12.2023, Consiliul Orășenesc Criuleni, la fel, fără invitarea și fără audierea reclamanților, a emis decizia nr. 11/6 prin care a permis ÎS „SDE Criuleni” să efectueze lucrările de proiectare și construcție a fabricii.

21. La 04.01.2024 reclamanții au depus în Judecătoria Criuleni o cerere de chemare în judecată prin care au contestat actele administrative emise de Consiliul Orășenesc Criuleni în temeiul drepturilor lor constituționale la un mediu sănătos și echilibrat ecologic și la vecinătate. Reclamanții au indicat că nu există un plan urbanistic general sau zonal aprobat de autoritățile publice locale ale orașului Criuleni care să prevadă o zonă industrială în locul unde este terenul cu nr. cadastral 3101101.144 pe care se solicită amplasarea activității industriale planificate. Dimpotrivă, terenul în discuție se află în zona prevăzută de documentația de urbanism și amenajare a teritoriului pentru activități agricole, ceea ce pe cale de consecință exclude și interzice desfășurarea activităților industriale și stabilirea unei zone industriale pe acest teren. Reclamanții au invocat că fabrica planificată nu poate fi construită pe sectorul selectat întrucât acesta se află la distanțe mult mai mici decât minimul de 1000 m față de liniile de hotar al terenurilor și bunurilor care aparțin cu drept de proprietate și gestiune reclamanților. Amplasarea fabricii în locația selectată are ca rezultat includerea forțată a terenurilor și bunurilor reclamanților în zona de protecție sanitară. Însă, reclamanții nu și-au exprimat în niciun fel acordul pentru ca terenurile și bunurile pe care le posedă să devină parte a zonei sanitare de protecție. Reclamanții au mai indicat că urmare a deschiderii fabricii industriale în vecinătate ei pierd toate drepturile de desfășurare a activităților agricole și de agrement pe terenurile din posesia lor, inclusiv de folosire a stației de irigare care la fel se consideră activitate agricolă. Or, legea prevede expres restricții și interdicții pentru activitățile care pot fi desfășurate în zona sanitară de protecție și anume, prin lege, în zona sanitară pot activa doar unități cu activitate similară, adică industrială fie de deservire a acestora; în zona sanitară nu pot fi desfășurate activități agricole și de agrement. În asemenea condiții, activitatea planificată constituie o atentare inadmisibilă în raport cu subsemnații.

22. Între timp, la 24.04.2024 Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 307 în vigoare din 26.05.2024, prin care a hotărât absorbția ÎS „SDE Criuleni” de către Instituția Publică Universitatea Tehnică a Moldovei care va prelua toate drepturile și obligațiile patrimoniale ale ÎS SDE Criuleni, fiindu-i transmise terenurile agricole cu suprafața totală de 567,8097 ha și construcțiile cu suprafața de 5894 m.p. În ceea ce privește terenul selectat pentru UPSOA cu numărul cadastral 3101101144 și suprafața de 2,5 ha, Guvernul a decis să îl transmită în gestiunea Instituției Publice *Unitatea consolidată pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii finanțate de Banca Mondială* (numită CAPMU).

23. Instituția Publică CAPMU, creată la 07.10.1999, luată la evidență de stat la 05.04.2024, atrasă în cauza de pe rolul Judecătoriei Criuleni, insistă să fie menținute efectele deciziilor Consiliului or. Criuleni indicând că „edificarea fabricii vizate este o condiție sine-qua-non impusă de către Uniunea Europeană pentru a permite exportul produselor de carne de către producătorii autohtoni pe piața Uniunii Europene”. A mai indicat că includerea terenurilor reclamanților în zona de influență a UPSOA Criuleni nu îi privează pe reclamanți de dreptul de posesie, folosință și dispoziție asupra terenurilor vizate și că aceștia vor avea dreptul pozitiv de a solicita compensarea pierderilor reale suportate în cazul în care situațiile de gestionare inadecvată a deșeurilor se vor produce și influența negativă asupra producției agricole de pe terenurile ce le aparțin se va demonstra.

C. Obiectul sesizării³

Prezenta sesizare vizează neconstituționalitatea Legii nr.177 din 01.07.2022 „*pentru modificarea anexei la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului*” publicată în Monitorul Oficial nr. 221-229 din 22.07.2022, în vigoare de la data publicării, care are următorul conținut:

„Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Anexa la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 78–80, art. 572), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

la poziția „Stațiunile didactice experimentale ale Universității Agrare de Stat din Moldova, total”, cifrele „2839,67” se substituie cu cifrele „2837,17”;

la poziția „orașul Criuleni”, cifrele „435” se substituie cu cifrele „432,5”;

la poziția „Total:”, cifrele „21858,0002” se substituie cu cifrele „21855,5002”.

Art. II. – Terenul cu suprafața de 2,5 ha exclus conform art. I rămâne în gestiunea Întreprinderii de Stat „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” pentru construcția unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman.

Art. III. – Prin derogare de la prevederile art. 83 din Codul funciar nr. 828/1991 și ale art. 12 din Legea nr. 1308/1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, se permite retragerea din circuitul agricol a terenului agricol de calitate superioară cu gradul de evaluare a fertilității naturale de peste 60, cu suprafața de 2,5 ha, din extravilanul orașului Criuleni, raionul Criuleni, în conformitate cu modificările prevăzute la art. I din prezenta lege, și construirea pe acest teren a unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman. Pierderile cauzate de excluderea terenului respectiv din categoria de terenuri cu destinație agricolă nu se compensează.

Art. IV. – Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Art. V. – Guvernul, în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:

– va forma, prin separare, terenul cu suprafața de 2,5 ha exclus conform art. I din terenul cu numărul cadastral 3101101138;

– va modifica destinația terenului exclus conform art. I din prezenta lege în teren destinat industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale, conform art.71 din Codul funciar nr. 828/1991.”

Potrivit Legii contestate, prin derogare de la prevederile Codului funciar și ale Legii nr. 1308/1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, a fost permisă retragerea din circuitul agricol a terenului agricol de calitate superioară cu gradul de evaluare a fertilității naturale de peste 60, cu suprafața de 2,5 ha, din extravilanul orașului Criuleni, raionul Criuleni, din gestiunea ÎS „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” a Universității Agrare din Moldova, precum și a fost permisă construirea pe acest teren a unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman.

Legea nr. 177/2022 este aplicabilă la soluționarea cauzei deduse spre examinare Judecătorei Criuleni, întrucât deciziile Consiliului orășenesc Criuleni contestate de reclamantii cu privire la aprobarea planului urbanistic în detaliu privind amplasarea fabricii menționate pe terenul din extravilanul or. Criuleni cu suprafața de 2,5 ha și permiterea efectuării lucrărilor de proiectare și construcție a acestui obiect, nu sunt decât măsuri de realizare a Legii care face obiectul acestei excepții de neconstituționalitate.

³ În această parte a formularului se vor menționa prevederile contestate în fața Curții Constituționale, potrivit competenței sale ratione materiae. Aceste prevederi trebuie să fie aplicabile la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție⁴

În Preambulul Constituției legiuitorul constituant a proclamat:

NOI, reprezentanții plenipotențari ai poporului Republicii Moldova, deputați în Parlament, (...)

CONSIDERÂND statul de drept, pacea civică, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic valori supreme,

FIIND CONȘTIENȚI de responsabilitatea și obligațiile noastre față de generațiile precedente, actuale și viitoare,

REAFIRMÂND devotamentul nostru față de valorile general-umane, dorința de a trăi în pace și bună înțelegere cu toate popoarele lumii conform principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional,

RECONFIRMÂND identitatea europeană a poporului Republicii Moldova și ireversibilitatea parcursului european al Republicii Moldova,

DECLARÂND integrarea în Uniunea Europeană drept obiectiv strategic al Republicii Moldova,

adoptăm Constituția Republicii Moldova, declarând-o **LEGE SUPREMĂ A SOCIETĂȚII ȘI A STATULUI**.

Autorii excepției de neconstituționalitate afirmă că dispozițiile legale contestate, pe lângă faptul că au desconsiderat aspirațiile și idealurile exprimate în preambulul Legii Supreme, sunt contrare prevederilor Constituției și încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale reclamanților, după cum urmează:

- *dreptul la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți* protejat prin art. 46 din Constituție;
- *dreptul la respectul proprietății private* protejat prin art. 46 din Constituție și art. 1 din Protocolul I la Convenția europeană a Drepturilor Omului (CEDO);
- *dreptul la viață privată* protejat prin art. 28 din Constituție și art. 8 CEDO;
- *dreptul la viață și la integritate fizică și psihică* protejat prin art. 24 din Constituție;
- *dreptul la un mediu înconjurător sănătos* protejat prin art. 37 din Constituție.

1. Referitor la dreptul reclamanților la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți protejat prin art. 46 din Constituție

1.1. Terenurile reclamanților, precum și terenurile învecinate lor din raza de 1 km și mai mult, inclusiv terenul selectat pentru fabrica industrială menționată, sunt terenuri fertile adecvate agriculturii, ba mai mult, sunt extrem de valoroase în agricultura Republicii Moldova, fiind chiar unicate în lume prin faptul că stratul cernoziomului („pământului negru” considerat solul stepei) atinge adâncimea de 1,5 m – 2 m. Aceste terenuri au gradul de evaluare a fertilității naturale de peste 60 de puncte, atingând și valori de peste 82 de puncte; au un relief relativ neted cu versanți cu înclinația sub 3°; sunt irigate, fiind dotate cu rețele de irigare, legate de sursa de irigare. Art. 83 din Cod funciar nr. 828 din 25.12.1991 (la fel și art. 33 din Codul funciar nou nr. 22 din 15.02.2024) atribuie terenurile cu cel puțin una din aceste caracteristici la categoria celor cu destinație agricolă de calitate superioară. În momentul investiției în agricultură, inclusiv în sistemul de irigații, reclamanții nu cunoșteau și nu puteau să prevadă că terenul învecinat proprietate de stat cu suprafața de 2,5 ha va fi scos din circuitul agricol pentru construcția unui obiectiv industrial extrem de periculos și drept urmare le va fi limitat modul de folosire a propriilor bunuri. Or, potrivit documentației de urbanism și amenajare a teritoriului,

⁴ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta de ce consideră aplicabil unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție, adică va argumenta dacă există o ingerință în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție.

inclusiv potrivit planului urbanistic general al orașului Criuleni, extravilanul unde sunt situate terenurile în discuție nu este prevăzut, nici nu este permis pentru dezvoltarea unei zone industriale. Dimpotrivă, această zonă este prevăzută și utilizată de-a lungul anilor exclusiv pentru activități agricole. Politicile constante ale statului în domeniul relațiilor funciare și urbanismului interzic imperativ excluderea terenurilor de calitate superioară din circuitul agricol și utilizarea lor în alte scopuri decât cele agricole (a se vedea în acest sens alineatul întâi al art. 83 Cod funciar nr. 828 din 25.12.1991, precum și art. 33 Cod funciar nr. 22 din 15.02.2024). Normativul în Construcții NCM B.01.03:2016 prevede în pct. 4.3.: „Terenurile întreprinderilor și complexelor industriale trebuie amplasate pe pământurile fără destinație agricolă sau improprie agriculturii.”

1.2. În zona în care sunt situate terenurile și bunurile reclamanților, până la inițierea construcției activității contestate, se menținea echilibrul ecologic întrucât lipseau fabrici și uzine industriale care să genereze deșeuri și să reprezinte surse de poluare pentru aer și sol, și care să afecteze calitatea vieții oamenilor care activează.

1.3. Încrederea reclamanților în securitatea drepturilor lor și în stabilitatea circuitului civil era justificată și de prezența în zonă a interesului statului pentru protejarea investițiilor publice în sistemele centralizate de irigare, sistem gestionat de reclamanta AUA Criuleni de Sus după cum s-a descris mai sus, și pentru protejarea terenurilor agricole și investițiilor proprietate de stat. La caz, notăm că o bună parte din terenurile din vecinătate sunt ocupate de podgoriile Întreprinderii de Stat Cricova (circa 200 ha) și de loturile agricole irigate experimentale ale instituției de cercetări științifice și de învățământ – Întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” a Universității Agrare din Moldova (circa 420 ha), din al cărei teren porțiunea cu suprafața de 2,5 ha a fost selectată pentru amplasarea fabricii menționate.

1.4. Alineatul al doilea al art. 83 din Codul funciar și pct. 23 al Regulamentului *cu privire la modul de transmitere, schimbare a destinației și schimb de terenuri* aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1170/2016 prevăd exhaustiv cazurile excepționale pentru necesitățile statului și publice când poate fi permisă desfășurarea pe terenurile agricole de calitate superioară a operațiunilor tehnologice și de altă natură ce conduc la degradarea solului, acestea fiind: construcția obiectivelor liniare (drumuri, linii de telecomunicații și de transport electric, conducte), a instalațiilor eoliene, a cimitirelor (înființate și administrate de autoritățile administrației publice locale), a obiectivelor de exploatare minerală a petrolului și gazelor și a construcțiilor de producție necesare pentru exploatarea acestora și pentru extragerea substanțelor minerale utile în hotarele perimetrelor miniere. Necesitatea construcției fabricii de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman nu constituie potrivit Codului funciar temei excepțional justificat pentru retragerea din circuitul agricol a terenului irigat de calitate superioară. Este de notat că prin Legea nr. 237 din 28.07.2022 în vigoare din 19.09.2022 a fost modificat art. 83 din Codul funciar, fiind amplificată protecția „terenurilor irigate, a loturilor experimentale și a terenurilor instituțiilor de cercetări științifice și de învățământ” – categorie la care tocmai se atribuie terenul din vecinătatea reclamanților selectat pentru construcția UPSOA, acestea fiind exceptate de la posibilitatea excepțională de retragere din circuitul agricol.

1.5. Imposibilitatea reclamanților de a prevedea amplasarea în vecinătate a unui obiect industrial se bazează și pe faptul că la distanțe de 1,5 km și de 2,5 km de la terenul în discuție sunt situate peștera Surprizelor cu suprafața de 0,4147 ha și pădurea satului Zoloncenii cu suprafața de 69 ha – declarate teritorii protejate de stat, și anume: monument al naturii și, respectiv, rezervație naturală potrivit anexelor nr. 3 și nr. 4 ale Legii nr. 1538 din 25.02.1998 *privind fondul ariilor naturale protejate de stat*. Din textul pct. 4.14 al *Normativului în construcții NCM B.01.05:2019* rezultă că la sistematizarea urbanistică a localităților trebuie respectat regimul limitat de utilizare a naturii astfel încât să fie asigurată o distanță de minim 5 km între teritoriile protejate de stat – precum sunt rezervațiile naturale, monumentele naturii –,

și zonele industriale. Așadar, din prevederea legală invocată rezultă că nu pot fi amplasate fabrici industriale la o distanță mai mică de 5 km față de teritoriile protejate de stat, cerință ignorată prin Legea contestată pentru că terenul pe care s-a permis construcția fabricii industriale planificate se află la o distanță de doar 1,5 km și, respectiv, de doar 2,5 km față de ariile naturale menționate.

1.6. Art. 46 din Constituție garantează dreptul la proprietate privată și protecția acesteia. Prin conținutul său acest drept exclude posibilitatea îngrădirii, prin utilizarea pârghiilor economice și sociale, precum și obligă terțele persoane să se abțină de la orice acțiune care ar aduce atingere acestui drept. În același timp, statul, în calitate de proprietar, în intenția de amplasare a activității industriale pe terenul selectat din extravilanul orașului Criuleni nu se poate prevala în mod absolut de prerogativele dreptului de proprietate în deplinătatea lor. Or, în speță acționează limitele de exercitare a dreptului de proprietate prevăzute de art. 46 alin. (5) din Constituție potrivit căruia: „Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.” Pentru determinarea conținutului acestor îngrădiri, invocăm decizia Curții Constituționale nr. 3 din 12.04.2013, paragraf. 30 al căreia prevede: „din considerentul că realizarea prerogativelor proprietarului în deplinătatea lor poate să se reflecte negativ asupra intereselor altor membri ai societății, precum și asupra societății în întregime, legiuitorul a recurs la stabilirea unor îngrădiri în exercitarea dreptului de proprietate”. La fel, Curtea a menționat: „reieșind din cadrul legal existent, scopul principal în stabilirea îngrădirilor dreptului de proprietate constă în crearea condițiilor necesare pentru a face posibilă conlocuirea membrilor societății” (paragraf. 32). Îngrădirile dreptului de proprietate decurg atât din art. 46 alin. (5) din Constituție, cât și din art. 500 alin. (3) din Codul civil care prevede: „Dreptul de proprietate poate fi limitat prin lege sau de drepturile unui terț.”

1.7. Astfel, din aplicarea art. 46 din Constituție și a articolelor 500, 586, 588, 598 din Codul civil rezultă că dreptul de vecinătate al reclamanților reprezintă o limitare legală în ceea ce privește exercitarea de către statul Republica Moldova a prerogativelor de proprietar în deplinătatea lor în raport cu terenul selectat pentru construcția fabricii industriale menționate. În acest sens invocăm statuarea Curții Constituționale: „Vecinătatea este o stare de fapt care generează anumite drepturi și obligații pentru proprietarii terenurilor sau a altor bunuri imobile de unde se pot produce influențe reciproce. Pentru asemenea situații, pentru proprietarii terenurilor vecine sau ai altor bunuri imobile legea instituie obligația generală de a se respecta reciproc” (paragraful 33 al deciziei citate nr. 3/2013).

1.8. În particular, invocăm prevederile Codului civil și anume:

Art. 588 alin (1): „Proprietarul poate cere interzicerea ridicării sau exploatării unor construcții sau instalații despre care se poate afirma cu certitudine că prezența și utilizarea lor atentează în mod inadmisibil asupra terenului său.”

Art. 2000 alin. (1): „Pericolul cauzării în viitor a unui prejudiciu dă temei interzicerii faptelor care pot genera un astfel de pericol.”

Art. 598 alin. (1): „Orice construcție, lucrare sau plantație se poate face de către proprietarul terenului numai cu respectarea unei distanțe minime de 60 de cm față de linia de hotar, **dacă nu se prevede altfel prin lege sau regulamentul de urbanism, astfel încât să nu se aducă atingere drepturilor proprietarului vecin.**”

1.9. În cazul de față legea impune o distanță minimă de 1000 m care trebuie respectată dintre terenurile și bunurile agricole ale reclamanților și viitoarea fabrică industrială a cărei nocivitate este atribuită la clasa I - extrem de periculoasă. În acest sens, invocăm normele relevante din Normele sanitare de proiectare a întreprinderilor industriale СН 245-71 (Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий) din 5 noiembrie 1971 adoptate de Comitetul de Stat al Construcțiilor al URSS (Госстрой СССР) și anume pct. 2.5, pct. 8.2 care prevăd obligatoriu instituirea zonei sanitare de protecție de 1000 m pentru

întreprinderile industriale de clasa I al căror gen de activitate este prelucrarea subproduselor de origine animală. Normele sanitare citate din 05.11.1971 sunt indicate în Catalogul Documentelor Normative în Construcții, ținut de Ministerul Economiei și Infrastructurii, ca fiind document normativ adoptat până la 1992 cu caracter obligatoriu pe teritoriul Republicii Moldova. Însuși Studiul de fezabilitate elaborat pentru fabrica în discuție și avizul Centrului de Sănătate Publică Chișinău nr. 02 din 15.09.2023 emis cu privire la acest caz confirmă că **obiectivul industrial planificat se atribuie la clasa I de nocivitate și că este obligatorie instituirea zonei sanitare de protecție cu raza de 1000 m.**

1.10. Menționăm că terenul vizat de Legea contestată exclus din circuitul agricol pentru construcția fabricii industriale de clasa I se află la distanțe de:

- 60 m față de terenul cu suprafața de 0,4986 ha din posesia AUA „Criuleni de Sus” pe care sunt situate stația de pompare și bazinul de irigare în aria de deservire a cărora sunt 1095 ha terenuri cu destinație agricolă cu bonitatea de peste 60 de puncte, suprafață care urmează să fie extinsă până la 1600 ha;

- 37 m față de terenul agricol cu suprafața de 0,8639 ha și față de bazinul de irigare cu suprafața de 6605,8 m.p., ce aparțin cu drept de proprietate reclamantului SRL Libris;

- 152 m până la 335 m față de terenurile cu destinație agricolă cu suprafața totală de 24,1342 ha și livezile de nuci cu suprafața de 21,5135 ha care aparțin cu drept de proprietate și gestiune reclamanților Eugeniu Popic, Irina Popic, SA Spirit Ardent.

1.11. Prin urmare, legea criticată, care permite construcția fabricii industriale extrem de periculoase cu ignorarea cerințelor privind respectarea unei distanțe minime de 1000 m față de terenurile reclamanților, violează *dreptul reclamanților la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți* protejat prin art. 46 din Constituție.

2. Referitor la dreptul la respectul proprietății private protejat prin art. 46 din Constituție și art. 1 din Protocolul I la Convenția europeană a drepturilor omului

2.1. Legea contestată reprezintă o ingerință în dreptul reclamanților de a dispune în mod liber de proprietatea sa. În prezent, drepturile subsemnaților sunt prevăzute de art. 36 Cod funciar care prevede: „terenurile cu destinație agricolă, indiferent de forma de proprietate, sunt folosite pentru desfășurarea activității în scopul obținerii de produse agricole și pentru amplasarea obiectivelor de infrastructură a agriculturii și a structurilor de primire turistică, din categoria pensiunilor agroturistice, precum și pentru obținerea produselor energetice în condițiile prevăzute la alin. 2 lit. c) și d).” Însă, odată cu crearea și deschiderea UPSOA Criuleni, din punct de vedere geografic, imobilele subsemnaților se pomenesc în perimetrul zonei sanitare de protecție de 1000 m prevăzute de lege pentru asemenea unități industriale.

2.2. Potrivit pct. 4.14 al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019, *zona sanitară de protecție* reprezintă un teritoriu cu destinație specială care are sarcina de a separa obiectivul industrial pentru a preveni impactul negativ al acestuia asupra mediului înconjurător. La determinarea ariei de cuprindere a zonei de protecție sanitară este important de invocat și prevederea pct. 4.14 al NCM B.01.05:2019 care stabilește că zona sanitară de protecție este un teritoriu separat care nu se include în componența teritoriului întreprinderii industriale planificate. Legea prevede restricții și interdicții pentru activitățile care pot fi desfășurate în zona sanitară de protecție și anume, în zona sanitară pot activa doar unități cu activitate similară; în zona sanitară nu pot fi desfășurate activități agricole și de agrement. Astfel, potrivit pct. 4.1. al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019, prevederile legislației, inclusiv ale acestui normativ, stabilesc „regimul permis de utilizare a zonelor sanitare”. Pct. 8.1 al NCM B.01.05:2019 prevede: „În zonele industriale se permite amplasarea construcțiilor și instalațiilor pentru serviciile de salvare, care deservește întreprinderile din zonă, construcțiilor edilitare și transport, care asigură funcționalitatea obiectelor situate în teritoriul dat, edificiilor prestări

servicii către personalul de producere și alte construcții de acest gen”. Pct. 8.2. al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019 prevede: „Teritoriul zonei sanitare de protecție nu se va utiliza în scopuri de agrement și agricole”. Codul urbanismului și construcțiilor nr. 434 din 28.12.2023, care urmează să intre în vigoare la 30.01.2025, la fel prevede în art. 3 că zona de protecție sanitară este „teritoriu special, cu un regim de folosire restricționat”, iar prin art. 97 din Codul funciar nr. 828/1991 și, corespunzător, prin art. 62 Cod funciar nr. 22/2024 se recunoaște că stabilirea zonelor de protecție sanitară limitează drepturile deținătorilor de terenuri vizate.

2.3. Respectiv, drept efect al Legii contestate, urmare a deschiderii fabricii industriale în vecinătate, reclamanții pierd toate drepturile de desfășurare a activităților agricole, de agrement, alimentare, agro-industriale pe terenurile din posesia lor, inclusiv de folosire a stației de irigare care la fel se consideră activitate agricolă. Însă, în temeiul drepturilor de proprietate și prevederilor legale invocate, reclamanții nu și-au exprimat acordul, dimpotrivă, se opun construcției fabricii preconizate în zona agricolă menționată și cu atât mai mult la o distanță de până la 1000 m față de liniile de hotar ale terenurilor lor. La fel, reclamanții nu și-au exprimat acordul ca terenurile și bunurile pe care le gestionează să devină parte a zonei sanitare de protecție și respectiv teritoriu cu destinație specială pentru a îndeplini sarcina de separare a UPSOA și de prevenire fie reducere a impactului negativ al acestui obiectiv pentru restul mediului înconjurător. În asemenea condiții, activitatea planificată constituie o atentare inadmisibilă în raport cu subsemnații.

2.4. Prin urmare, încadrarea terenurilor reclamanților în zona de protecție sanitară a fabricii menționate în esență le blochează total și absolut proprietatea. Amplasarea în vecinătate a fabricii industriale extrem de periculoase și drept urmare impunerea restricțiilor și interdicțiilor în privința desfășurării activităților agricole și de agrement șterg practic valoarea terenurilor și investițiilor reclamanților, inclusiv șterg anii de viață investiți de reclamanți și perspectivele construite de aceștia pentru viitor, ceea ce constituie o expropriere de facto.

2.5. Această situație limitează și posibilitatea economică de circulație a terenurilor agricole din vecinătatea fabricii industriale planificate, or, limitează sfera cumpărătorilor interesați în eventualitatea în care reclamanții ar folosi libertatea de a-și vinde afacerile.

2.6. Asemenea expropriere este contrară art. 46 din Constituție întrucât operează în alte condiții decât cele stabilite prin Legea fundamentală, respectiv nu este o expropriere pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire, consecința fiind suprimarea dreptului de proprietate al reclamanților asupra terenurilor agricole, investițiilor lor și altor bunuri din vecinătatea fabricii industriale planificate.

2.7. Statul are obligația negativă de a nu adopta măsuri care să afecteze proprietatea, precum și obligația pozitivă de a asigura, adică de a garanta dreptul de proprietate privată. Prin urmare, textul constituțional al art. 46 determină, pe lângă obligația negativă a legiuitorului de a nu interveni printr-o dispoziție legislativă de stabilire a unei condiții excesive, în sensul de a împiedica titularul dreptului de proprietate să se bucure de plenitudinea dreptului său, și o obligație pozitivă a acestuia de a asigura valorificarea acestui drept și de a proteja titularul dreptului de proprietate.

2.8. În prezenta cauză, legiuitorul nu și-a îndeplinit obligațiile de a nu interveni în dreptul de proprietate privată și de a proteja titularul dreptului de proprietate, fiind afectată însăși substanța dreptului de proprietate al reclamanților, măsură care nu poate fi calificată conformă cu dispozițiile art. 46 din Constituție.

2.9. Legea criticată încalcă și principiile legalității și securității juridice, în principal exigențele acestora privind previzibilitatea și calitatea legii. Pe lângă motivele indicate mai sus care atestă că Legea contestată este nelegală și neconstituțională, menționăm că aceasta instituie și norme contradictorii, care generează o lipsă de claritate ce conduce la litigii și la situații inadmisibile de paralelism legislativ. Astfel, reclamanții în calitate de posesori ai terenurilor

agricole din vecinătatea lotului atribuit pentru construcția fabricii menționate, autoritățile publice sesizate să emită acorduri și autorizații de proiectare, construcție și funcționare și instanțele de judecată au reale dificultăți în a aprecia care dintre norme este cea aplicabilă. După cum am menționat, potrivit art. 588, art. 2000 din Codul civil, proprietarii terenurilor vecine, la caz – reclamanții, sunt în drept să ceară interzicerea ridicării și exploatării acestei construcții care atentează în mod inadmisibil asupra terenurilor lor. În același timp, Legea criticată este un obstacol pentru apărarea acestor drepturi de vecinătate pentru că instituie și menține un soi de *statu-quo* pentru terenul pe care îl exclude din circuitul agricol, predeterminând amplasarea pe acesta a fabricii industriale extrem de periculoase indiferent de impactul acesteia asupra mediului înconjurător și ignorând drepturile de vecinătate ale reclamanților.

2.10. Având în vedere că prin Legea criticată s-a derogat de la Codul funciar care interzice excluderea din circuitul agricol a terenurilor agricole de calitate superioară, mai ales a celor irigate, cu alte cuvinte s-a derogat de la politica și strategiile statului în domeniul agriculturii, era obligatorie desfășurarea prealabilă a procedurii de evaluare strategică de mediu după cum prevede Legea nr. 11 din 02-03-2017 *privind evaluarea strategică de mediu*. Însă, legislatorul a adoptat Legea contestată de excludere a terenului din circuitul agricol și de permitere a construcției fabricii industriale în extravilanul orașului Criuleni fără a fi desfășurate în prealabil procedurile (i) de evaluare strategică de mediu, (ii) de evaluare a impactului asupra mediului a activității planificate; (iii) de modificare și aprobare a planurilor urbanistice general și zonal al orașului Criuleni în care să fie determinată și delimitată zona în discuție ca fiind una construibilă și funcțională pentru industrie. La fel, legislatorul a adoptat Legea contestată fără a fi obținute în prealabil (i) autorizația de mediu pentru folosința specială a apei epurate în agricultură; (ii) fără o analiză adecvată prealabilă a documentației evaluărilor menționate. Nici Legea contestată, nici nota de fundamentare a acesteia nu se bazează pe careva anchete și studii corespunzătoare, astfel încât să se prevină și să se evalueze anticipat efectele activității planificate care pot aduce atingere mediului și drepturilor persoanelor și să se permită stabilirea unui echilibru just între diversele interese concurente implicate.

2.11. Terenul pe care s-a permis amplasarea fabricii se află în epicentrul accesului principal în orașul Criuleni de pe drumul magistral M1 fiind situat chiar la intersecția cu drumul național regional G72. În acest fel, Legea criticată încalcă și normele urbanismului prevăzute de pct. 8.15 din Normativul în Construcție NCM B.01.05:2019 „Urbanism. Sistemizarea și amenajarea localităților urbane și rurale” potrivit căruia „Construcțiile cu zone de protecție sanitară peste 300 m se vor amplasa pe terenuri retrase sau izolate”.

2.12. După adoptarea Legii contestate, procedurile administrative care au urmat - efectuarea studiului pedologic, evaluarea impactului asupra mediului a activității planificate, elaborarea și aprobarea planului urbanistic în detaliu, eliberarea autorizațiilor de proiectare și construcție a fabricii -, au fost superficiale și au constituit simple formalități. Un exemplu în acest sens sunt mențiunile false din Acordul de mediu cu privire la concluziile Studiului pedologic elaborat de Laboratorul de Cercetări Științifice „Procese Pedogenetice”. Astfel, în Acordul de mediu se susține că prin Studiul pedologic efectuat s-a evaluat riscul de irigare a terenurilor agricole de stat cu apele uzate epurate, adică cu apele utilizate la prelucrarea termică a subproduselor de origine animală și tratate în instalațiile fabricii, și s-a expus concluzia că metoda de reutilizare a apelor uzate epurate în agricultură prin sistemul de irigație este pretabilă. În realitate, din analiza Studiului pedologic rezultă că autorii acestuia nu au efectuat nicio analiză și nicio evaluare a metodei propuse de reutilizare a apelor uzate epurate pentru irigarea terenurilor agricole. Dimpotrivă, concluzia autorilor Studiului pedologic este de a include terenul în discuție în componența sa deplină de 96 ha, deci inclusiv cele 2,5 ha selectate pentru amplasarea fabricii industriale, în circuitul agricol în condiții generale de irigare, nefiind făcută nicio remarcă, nicio analiză, nicio aprobare a propunerii de excludere a celor 2,5 ha din circuitul agricol, precum și nicio analiză și nicio aprobare a metodei speciale propuse de reutilizare a apelor uzate epurate. Potrivit pct. 27 din Regulamentul citat mai sus, adoptat prin Hotărârea

Guvernului nr. 1170/2016, elaborarea studiului pedologic este o condiție obligatorie prealabilă pentru inițierea procedurii de schimbare a destinației terenului. Însă Studiul științific pedologic nicidecum nu fundamentează nici *postfactum* Legea contestată, dimpotrivă o contrazice, optând pentru menținerea în circuitul agricol a terenului vizat de 2,5 ha.

2.13. Legea criticată încalcă și modalitățile prevăzute de lege de exercitare a dreptului de proprietate publică. Potrivit art. 5 al Legii nr. 136/07.07.2017 cu privire la Guvern, art. 7 al Regulamentului *cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Proprietății Publice* aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 902 din 06.11.2017, pentru chestiuni ce țin de proprietatea și finanțele publice, Guvernul, prin Agenția Proprietății Publice, are atribuția de a exercita funcția de administrare a terenurilor și a bunurilor proprietate publică a statului. Având în vedere că decizia de permitere a construcției fabricii industriale pe terenul din gestiunea ÎS „SDE-Criuleni” se face prin lege organică, iar nu prin acte individuale ale Guvernului sau ale Agenției Proprietății Publice, actul normativ criticat excedează cadrului general legal în materie și atribuțiilor Parlamentului stabilite în art. 66 din Constituție. La fel, prin legea criticată s-au încălcat principiile autonomiei locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit statuate în art. 109 din Constituție. În acest context, reiterăm că nu există un plan urbanistic general sau zonal elaborat, modificat, aprobat de autoritățile publice locale ale orașului Criuleni, cu parcurgerea în prealabil a procedurilor de evaluare strategică de mediu și de consultare a populației orașului Criuleni, care să instituie și să prevadă o zonă industrială în locul unde este terenul pe care se solicită amplasarea unității industriale în discuție.

2.14. Legea criticată echivalează cu o desemnare a ÎS SDE-Criuleni în calitate de beneficiar al fabricii ce urmează să fie construită din bani publici și să presteze servicii subvenționate de stat. Însă, desemnarea beneficiarului unui astfel de proiect trebuia să fie precedată de parcurgerea unor etape prealabile obligatorii prevăzute de lege, condiție care a fost încălcată prin Legea contestată. Or, în condiții obișnuite, o întreprindere/organizație, indiferent de apartenență la domeniul public sau cel privat, poate fi selectată în calitate de beneficiar al unei fabrici a cărei construcție este finanțată de stat și al cărei scop este să presteze servicii subvenționate din bugetul public doar urmare a organizării unei licitații publice și doar după evaluarea în prealabil de către Consiliul Concurenței a compatibilității acestui ajutor de stat cu mediul concurențial normal. Aceste etape sunt prevăzute de Legea nr. 131 din 03-07-2015 *privind achizițiile publice* care prevede ca fiind obligatorie organizarea licitației publice pentru contractele de achiziții publice și de Legea nr. 139 din 15-06-2012 cu privire la ajutorul de stat care reglementează modalitățile de autorizare, monitorizare și raportare a ajutorului de stat acordat beneficiarilor din toate sectoarele economiei naționale. Drept urmare, actul normativ criticat încalcă principiile utilizării eficiente a banilor publici, transparenței achizițiilor publice, asigurării concurenței și combaterii practicilor anticoncurențiale în domeniul achizițiilor publice.

2.15. Având în vedere cele relatate, Legea contestată este insuficient elaborată și fundamentată și are drept efecte măsuri excesive și neconstituționale pentru reclamanți a căror înlăturare este imperios necesară.

3. Referitor la dreptul la viață și la integritate fizică și psihică protejat prin art. 24 din Constituție

3.1. Autorii Studiului de fezabilitate și ai Avizului de mediu deși prezintă viitoarea activitate ca fiind avantajoasă în ansamblu, au semnalat totuși faptul că activitatea în cauză nu este lipsită de riscuri pentru mediu și pentru sănătatea umană (a se vedea Cap. B, paragrafele 14 - 17 din prezenta sesizare).

3.2. La fel și ecologiști independenți contactați în această problemă de Centrul de Investigatii Jurnalistice *Anticoruptie* avertizează că „cea mai mică deviere în managementul tehnologic ar putea duce la catastrofe ecologice greu de gestionat ulterior”. Reputatul ecolog, Alecu Reniță, citat de Centrul de Investigatii Jurnalistice *Anticoruptie*, a

apreciat că „locația viitoarei unități generează mai multe suspiciuni, iar gestionarea incorectă pe tot parcursul lanțului logistic ar putea crea situații excepționale”. Potrivit acestui expert în ecologie, locația fabricii viitoare „se află direct în arealul Nistrului, în amonte de 5 - 6 km, mai sus de priza de apă a Chișinăului, și acest lucru este grav. O ploaie abundentă sau un vânt puternic ar putea genera probleme serioase de mediu”.

3.3. Analizând articolele publicate în mass-media din România observăm că neregulile legate de modul în care sunt gestionate deșeurile în cadrul unităților de gestionare a deșeurilor periculoase de pe teritoriul țării vecine sunt frecvente.

3.4. În situația în care Agenția de Mediu descrie riscul producerii situațiilor de gestionare inadecvată a deșeurilor, iar în o țară UE asemenea situații sunt o realitate, există probabilitatea ca aceste riscuri să se producă și la viitoarea fabrică. Mai ales că autorii Studiului de fezabilitate prezintă dezavantajele opțiunii, selectate prin Legea criticată, de gestionare a viitoarei fabrici de către întreprinderea de stat invocând drept argumente lipsa de know-how în sectorul public în ceea ce privește sistemul de gestionare a SOA și, în special, de prelucrare a SOA; motivația limitată pentru inovare, eficiență și îmbunătățire tehnologică (pag. 381).

3.5. Prin urmare, situațiile de gestionare inadecvată a deșeurilor la viitoarea fabrică, care pot genera efecte de răspândire a mirosurilor și poluanților, contaminare a solurilor și apelor, evident constituie riscuri grave care pot pune în pericol viața și integritatea fizică a reclamanților-persoane fizice și a angajaților asociațiilor lor care lucrează pe terenurile și la obiectele agricole din zonă și care se deplasează pe porțiunile de drumuri magistrale și regionale incluse la fel în zona de influență a viitoarei fabrici.

3.6. Conform jurisprudenței Curții de Justiție a Comunităților Europene (CJCE), atunci când „există în continuare incertitudini cu privire la existența sau sfera de aplicare a riscurilor pentru sănătatea umană, instituțiile pot lua măsuri fără a fi obligate să aștepte ca realitatea și gravitatea acestor riscuri să fie pe deplin demonstrate” (CJCE, 5 mai 1998, *Regatul Unit/Comisia*, cauza C-180/96, Rec. I-2265 și CJCE, 5 mai 1998, *National Farmer's Union*, C-157/96, Rec. I -2211). Adoptând Legea contestată, statul a acționat contrar principiului prudenței, or, nu și-a îndeplinit obligația de a crea un cadru legislativ și administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului și asupra sănătății reclamanților, inclusiv a angajaților lor.

4. Referitor la dreptul la viață privată protejat prin art. 28 din Constituție și art. 8 CEDO

4.1. Autoritățile publice și beneficiarul viitoarei fabrici insistă că reclamanții au în continuare dreptul de a practica agricultura pe terenurile din zona sanitară de protecție, în pofida interdicțiilor legale și riscurilor descrise. În acest sens invocă pct. 2.11 din Normele saniare CH 245-71 (Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий din 5 noiembrie 1971, adoptate de Госстрой, СССР) potrivit căruia *posibilitatea de utilizare a terenurilor alocate zonelor de protecție sanitară pentru producția agricolă trebuie determinată ținând cont de natura și cantitatea de substanțe nocive conținute în emisiile industriale și de intrare în zonele de protecție sanitară, prin coordonarea cu autoritățile publice locale și, după necesitate, cu serviciile de sănătate publică.*

4.2. Considerăm că norma citată a devenit caducă în situația în care prevederile legale sanitare de urbanism adoptate ulterior, și anume Normativul *în construcții NCM B.01.05:2019* aprobat și pus în aplicare prin ordinul Ministerului Economiei și Infrastructurii nr. 97 din 12.04.2019, citat mai sus, prevede imperativ și fără excepții în pct. 8.2. că „**Teritoriul zonei sanitare de protecție nu se va utiliza în scopuri de agrement și agricole.**”

4.3. Armonizarea legislației naționale cu cea a UE și schimbul de bune practici și de expertiză în domeniul protecției mediului cu țările din regiune constituie direcții de acțiune potrivit Strategiei securității naționale. Așa fiind, în contextul obligațiilor de respectare a regulilor prevăzute pentru zonele sanitare de protecție a fabricii extrem de periculoase invocăm și Ordinul Ministrului Sănătății al României nr.119/2014 *pentru aprobarea Normelor de igienă*

și sănătate publică privind mediul de viață al populației. Articolul 12 din Ordinul citat prevede: „Suprafețele de teren incluse în zonele de protecție sanitară pot fi exploatate agricol, **cu excepția culturilor de plante utilizate în scop alimentar sau furajer, care necesită folosirea de fertilizatori și pesticide** și care, prin fixarea sau concentrarea de substanțe poluante pot fi vătămătoare pentru om sau animale.” Deci, prevederile normative ale țărilor UE bazate pe expertize în domeniul protecției mediului interzic cultivarea pe suprafețele de teren incluse în zonele de protecție sanitară a „culturilor de plante utilizate în scop alimentar sau furajer, care necesită folosirea de fertilizatori și pesticide.” Menționăm că toate produsele cultivate pe suprafețele de teren care în speță se pomenesc incluse în zona de protecție sanitară a viitoarei fabrici sunt utilizate în scop alimentar și necesită folosirea de fertilizatori și pesticide. Membrii reclamantei AUA „Criuleni de Sus” cultivă pe aceste suprafețe cereale, dar și fructe și legume pentru consumul pe piață în stare proaspătă. Însăși beneficiarul proiectului ÎS SDE-Criuleni (și, respectiv, succesorii lui în drepturi) cultivă cereale, iar o altă întreprindere a statului – *Cricova*, cultivă viță-de-vie.

4.4. Art. 53 din Codul funciar prevede că întreprinderile, instituțiile și organizațiile în jurul cărora se stabilesc astfel de zone sanitare de protecție „sunt obligate să marcheze hotarele zonelor cu semne informative speciale”. Deci, va constitui o evidență faptul că toată suprafața de teren încadrată în zona sanitară de protecție de 1 km din jurul viitoarei fabrici – care se constituie din: porțiunea de peste 2 km din drumul magistral M1; porțiunea de peste 2 km din drumul național regional G72; terenurile de peste 300 ha cu destinație agricolă irigabile pe care sunt amplasate plantațiile multianuale ale membrilor AUA, inclusiv ale reclamanților, dar și ale statului gestionate de ÎS „Cricova”, de Universitatea Tehnică care a absorbit Universitatea Agrară; două bazine acvatice, unul proprietate privată a reclamantului, altul proprietate de stat în comodat la AUA; infrastructura sistemului de irigare din orașul Criuleni gestionată de AUA, în aria de deservire a căreia sunt peste 1000 ha de terenuri agricole –, sunt parte a zonei de influență a unei fabrici deosebit de periculoase.

4.5. Chiar în situația ipotetică și absurdă de modificare a legislației și de permitere a folosirii terenurilor din zona sanitară în scopuri agricole și de agrement, legea contestată oricum prejudiciază reclamanții întrucât pierd buna reputație și imagine pentru că producția de legume și fructe cultivate și serviciile de agrement prestate pe terenurile lor încadrate în zona sanitară de protecție va fi asociată de public cu subprodusele de origine animală nedestinate consumului uman, periculoase pentru mediu și sănătatea oamenilor, procesate de UPSOA Criuleni. Prin urmare, reclamanții se vor confrunta cel puțin cu obstacole în calea liberei circulații a produselor agricole cultivate în zona de influență a viitoarei fabrici industriale periculoase. Ba mai mult, există riscul imposibilității de export a producției recoltate și a produselor fabricate, spre exemplu în România care interzice cultivarea culturilor de plante în scop alimentar și furajer pe teritoriul zonelor sanitare de protecție.

4.6. La fel, reclamanții vor trăi o continuă stare de angoasă, de incertitudine și de teamă generată de posibilitatea producerii accidentelor ecologice care le va afecta iremediabil bunurile și sănătatea lor.

4.7. Continuarea activităților agricole și de export a producției cultivate/ fabricate pe terenurile agricole ale statului gestionate de către ÎS „Cricova” și de Universitatea Tehnică, încadrate în zona sanitară de protecție sanitară a viitoarei fabrici, riscă în general să prejudicieze imaginea și credibilitatea Republicii Moldova și să o excludă din lista țărilor exportatoare de producție agricolă ecologică, ceea ce pe cale de consecință afectează toți locuitorii țării, inclusiv reclamanții, cu riscul iminent de a falimenta activitatea agricolă a acestora și a terțelor persoane din această zonă.

4.8. Toate persoanele aflate sub jurisdicția statului beneficiază de protecția și de garanțiile prevăzute de art. 28 din Constituție, fără nicio formă de discriminare. În acest sens invocăm principiile consacrate de art. 16 și art. 20 din Constituție care garantează egalitatea în

fața legii pentru toți cetățenii și recunoașterea dreptului acestora de a se adresa justiției în vederea remedierii încălcării drepturilor lor.

4.9. Întrucât dreptul la *respectul și ocrotirea* vieții intime, familiale și private nu este autonom, solicităm protecția acestui drept în coroborare cu celelalte garanții constituționale, care completează scopul acestuia, invocate în prezenta sesizare.

4.10. După cum indică experții în domeniu, formula constituțională prevăzută la art. 28 din Constituție potrivit căreia „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată” „sugerează prezumția că persoanele deja au aceste drepturi, că există o coabitare între aceste drepturi și funcțiile statului și nu este nevoie de a face o constatare sau o declarație în acest sens. Intenția legiuitorului este de a pune limite la imixtiunile posibile ale statului și-l obligă să respecte o obligație pasivă și să ocrotească o obligație activă, viața intimă, familială și privată a persoanelor.” La fel, se notează că anume restrângerea exercițiului drepturilor persoanei, prevăzute la art. 54 al Constituției, urmează a fi transpusă meticulos în actele normative în vederea neadmiterii încălcării drepturilor persoanelor. Însăși neadmiterea încălcărilor nu presupune din start inexistența acestora, dar încălcarea să fie în strictă corespundere cu garanțiile prevăzute de lege.

4.11. Reclamanții consideră că, prin legea contestată, s-a încălcat, în mod arbitrar, nejustificat și neproportional, echilibrul dintre drepturile lor fundamentale garantate constituțional și presupusele interese publice invocate pentru adoptarea legii, precum securitatea națională, integritatea teritorială, bunăstarea economică, ordinea publică sau protecția drepturilor și libertăților altor persoane. Aceste interese ar fi putut, în principiu, justifica o restrângere a exercițiului drepturilor fundamentale, dar numai în condițiile respectării stricte a principiului proporționalității. Reclamanții susțin că aplicarea legii contestate generează un impact real, previzibil și negativ asupra vieții lor private, impact care nu poate fi considerat pur teoretic sau iluzoriu. În acest context, declararea neconstituționalității legii ar reprezenta o măsură necesară pentru prevenirea acestor efecte nefaste.

4.12. Legea în cauză, prin conținutul și aplicarea sa, încalcă în mod grav, nejustificat și disproporționat dreptul reclamanților la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este consacrat de articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). De altfel, jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) subliniază obligația statelor de a lua măsuri eficiente pentru prevenirea și combaterea oricăror forme de ingerință, inclusiv a poluării sau altor acțiuni, care ar putea afecta negativ viața privată și de familie a indivizilor, în conformitate cu articolul 8 din Convenție. Astfel, legea criticată intră în contradicție cu aceste standarde europene, subminând protecția drepturilor fundamentale ale reclamanților.

4.13. Cauza prin care Curtea de la Strasbourg a făcut ca dreptul la un mediu sănătos să pătrundă, pe calea interpretării art. 8.1, în câmpul de acțiune și de aplicare al Convenției a fost *Lopez-Ostra c. Spania, hotărârea din 09.12. 1994*. Soluționând cauza, Curtea a considerat că atingerile grave ale mediului pot afecta bunăstarea unei persoane și o pot lipsi de bucuria folosirii domiciliului său, *dăunând vieții sale private și de familie, fără ca prin aceasta să-i fie pusă în pericol mare sănătatea și că în toate cazurile trebuie avut în vedere echilibrul just care trebuie menținut între interesele concurente ale persoanei și ale societății, în ansamblul său*. Concluzia Curții în această cauză a fost că statul nu a reușit să mențină un echilibru just între interesul bunăstării comunității care reclamă *înființarea unei stații de epurare* și interesele persoanelor constând în dreptul de a se bucura de respect pentru domiciliu și pentru viața sa familială și privată. Prin distincția făcută în această cauză, între impactul condițiilor de mediu asupra sănătății umane și incidența lor asupra calității vieții s-a interpretat noțiunea de viață privată ca una care presupune și un anumit confort, *o bunăstare fără de care respectul dreptului la viață privată și la familie și domiciliu nu ar fi efectiv*, ci doar fictiv și s-a recunoscut că dreptul garantat de art. 8.1 din Convenție *implică și dreptul de a trăi într-un mediu sănătos*. De asemenea, Curtea a pus concluzia că statul reclamat nu a știut să mențină un echilibru just între interesul bunăstării economice a orașului și folosirea efectivă de către petiționară a dreptului la

respect pentru domiciliu și pentru viața sa privată și de familie. *Importanța hotărârii rezultă și din faptul că se impune statelor – părți la Convenție, o obligație pozitivă – de a lua măsurile necesare destinate a asigura protecția efectivă a dreptului prevăzut la art. 8.1 sub aspectul dreptului la un mediu sănătos, inclusiv contra acțiunilor negative ale terților.*

4.14. În cauza *Brândușe împotriva României* (Hotărârea din 7 aprilie 2009) care vizează funcționarea unui depozit de deșeuri, CtEDO a constatat violarea art.8 din Convenție și a relatat că Curtea reamintește că, într-o cauză privind hotărâri și măsuri ale autorităților cu impact asupra unor probleme de mediu, examinarea pe care o poate efectua Curtea privește două aspecte. În primul rând, aceasta poate aprecia conținutul material al hotărârii respective pentru a se asigura că este compatibilă cu art.8. În al doilea rând, poate examina procesul de luare a deciziilor, în scopul de a verifica dacă interesele individului au fost luate în considerare în mod corespunzător. De asemenea, Curtea reamintește că art. 8 nu se limitează la obligarea statului de a evita încălcările arbitrare din partea autorităților publice: la acest angajament mai degrabă negativ se pot adăuga obligații pozitive, inerente respectării efective a vieții private sau de familie. *Există, mai presus de toate, o obligație pozitivă a statelor, în special în cazul unei activități periculoase, de a adopta o legislație adaptată caracterului specific al activității respective, în special nivelului de risc ce ar putea rezulta din aceasta.* Această obligație trebuie să reglementeze autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză. De asemenea, procesul de luare a deciziilor menționat anterior trebuie să presupună, în primul rând, realizarea anchetelor și a studiilor corespunzătoare, astfel încât să se prevină și să se evalueze anticipat efectele activităților care pot aduce atingere mediului și drepturilor persoanelor și să se permită, astfel, stabilirea unui echilibru just între diversele interese concurente implicate. Importanța accesului publicului la concluziile acestor studii, precum și la informațiile care permit evaluarea pericolului la care este expus, nu poate fi pusă la îndoială (paragraf. 62, 63).

5. Referitor la dreptul la un mediu înconjurător sănătos protejat prin art. 37 din Constituție

5.1. Drepturile omului la un mediu înconjurător sănătos reprezintă prin sine o categorie specială a drepturilor constituționale ale omului, generate de aprofundarea crizei ecologice la toate nivelurile: mondial, regional, național.

5.2. Din punct de vedere juridic, dreptul la un mediu sănătos este fundamental, înscriindu-se în categoria drepturilor social-economice, drepturi care asigură dezvoltarea materială, fizică, psihică, culturală și economică a persoanei, permițând acesteia să participe cât mai activ posibil la viața socială, or reglementarea drepturilor ecologice ale omului sunt esențiale pentru comunitatea internațională.

5.3. Prin raportare la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, este în afara oricărui dubiu, că prevederea constituțională, inserată în art. 37 din Constituție, urmează să fie interpretată în sensul larg al cuvântului, iar prin sintagma „fiecare om” trebuie de înțeles nu numai cetățenii Republicii Moldova, ca persoane vii, dar și persoanele juridice, fără nici o discriminare.

5.4. Dreptul omului (persoanelor) de a trăi într-un mediu sănătos este o exprimare sintetică a dreptului primar al omului la viață, la existență, la sănătate și la demnitate, acestea fiind drepturi inalienabile, garantate de Legea Fundamentală, de diverse acte internaționale la care Republica Moldova este parte, și aparținând omului de la naștere.

5.5. Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 26 din 18.09.1998, M.O. nr. 90-91/35 din 01.10.1998 a reținut că Legislatorul a stabilit că protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și de sănătate ale populației,

realizarea intereselor economice și social- umane, precum și capacitatea de dezvoltare durabilă a societății pe viitor. Pentru a asigura protecția solului și subsolului, apelor, aerului de poluare chimică, fizică și biologică; păstrarea biodiversității și genofondului, integrității sistemelor naturale; restabilirea și păstrarea ecosistemelor ș.a. Parlamentul a adoptat Legea privind protecția mediului înconjurător, care constituie cadrul juridic de bază general pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme apartenente în domeniul protecției mediului.

5.6. Pentru Comunitățile Europene, *mediul* reprezintă „ansamblul elementelor care, în complexitatea lor relațională, constituie cadrul și condițiile vieții omului”. Un document al Consiliului Europei stabilește că „mediul înseamnă apă, aer și sol în interacțiunea lor, precum și raportul dintre acestea și orice alt organism viu” (art. 2, „Council Directive” din 27 iunie 1967).

5.7. La rândul său, Convenția privind răspunderea civilă pentru daune rezultând din exercitarea de *activități periculoase pentru mediu* (1993) îl definește în sensul că acesta cuprinde „resursele naturale abiotice și biotice, cele precum aerul, apa, solul, fauna și flora, și interacțiunea dintre acești factori, bunurile care compun moștenirea culturală și aspectele caracteristice ale peisajului”.

5.8. Statutul mediului, de patrimoniu comun al umanității, ce trebuie conservat spre binele generației prezente și transmis în bună stare generațiilor viitoare, face ca protejarea sa să constituie o problemă de interes general, atât din perspectiva individuală, cât și din cea colectivă: comunități, popoare și state.

5.9. În cadrul primei Conferințe Mondiale a Națiunilor Unite organizată la Stockholm în anul 1972 a fost adoptată „Declarația asupra mediului înconjurător”, în cadrul căruia s-a stabilit un număr de 26 de principii privind drepturile și obligațiile statelor în acest domeniu și mijloacele de dezvoltare a cooperării internaționale. Importanța documentului constă în faptul că se afirmă explicit, *pentru prima dată, legătura dintre protecția mediului și drepturile omului*. Astfel, Principiul 1 al documentului precizează că „Omul are dreptul fundamental la libertate, egalitate și condiții de viață satisfăcătoare, într-un mediu a cărui calitate îi permite să trăiască în mod demn și în prosperitate”. Ulterior fiind adoptate Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea din 14 iunie 1992; Convenția internațională privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu – Convenția de la Aarhus -, din 25 iunie 1998.

5.10. Importante semnificații ale statutului mediului au fost relevate de către Curtea Internațională de Justiție în avizul său din 8 august 1996 privind liceitatea amenințării ori utilizării armelor nucleare (par. 29), reafirmate prin Decizia din cauza Nagymaros Gabcikovo din 25 septembrie 1997 (par. 53 și 112). Conform acestora, *mediul nu este o abstracție*, ci mai ales spațiul unde trăiesc ființele umane și de a cărui calitate depind viața și sănătatea lor, inclusiv pentru generațiile care vor veni.

5.11. La adoptarea Legii criticate nu s-a ținut cont de prevederile Legii nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător și a fost ignorată cerința expusă în preambul și anume că protecția mediului înconjurător (denumit în continuare mediu) *constituie o prioritate națională*, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

5.12. Legea criticată a nesocotit prevederile art. 2 lit.a) și lit.d) din Legea nr. 1515/1993 care statuează că „prezenta lege constituie cadrul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme apartenente din domeniul protecției mediului în scopul:

a) asigurării fiecărui om a dreptului la un mediu sănătos și estetic plăcut; (...)

d) protecției solului și subsolului, apelor și aerului de poluare chimică, fizică și biologică, de alte acțiuni care dereglează echilibrul ecologic”.

5.13. Autorizarea prin Legea criticată a construirii și exploatării, în preajma râului Nistru, a unei instalații de eliminare/ utilizare a deșeurilor de origine animală nedestinate consumului uman, în situația în care autorii Studiului de fezabilitate și ai Avizului de mediu au semnalat faptul că activitatea în cauză prezintă riscuri pentru mediu și pentru sănătatea umană, iar ecologiști independenți au avertizat că cea mai mică deviere în managementul tehnologic ar putea duce la catastrofe ecologice greu de gestionat și au atenționat asupra faptului că locația fabricii viitoare se află direct în arealul Nistrului, în amonte de 5-6 km, **mai sus de priza de apă a Chișinăului**, și acest lucru este grav, or, o eventuală ploaie abundentă sau un vânt puternic ar putea genera probleme serioase de mediu, denotă o abatere impardonabilă de la prevederile coroborate din art.37, art.59, art.126 alin.(2) lit.f) din Constituție, de la constatările Curții Constituționale expuse în Hotărârea nr. 26 din 18.09.1998 (M.O. nr. 90-91/35 din 01.10.1998), de la cerințele art. 3 lit. a) și art.4 alin.(1) Legea nr. 1515/1993 care stabilesc principiile de bază ale protecției mediului ca o prioritate a scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor, și respectiv definesc resursele naturale-solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, ca fiind **patrimoniul național** al Republicii Moldova, cu impact și consecințe imprevizibile, atât asupra drepturilor reclamanților, cât și asupra drepturilor unui număr important/neidentificat de persoane din rândul locuitorilor din zona proximală.

E. Argumentarea pretenției încălcării a unui sau a mai multor drepturi garantate de Constituție⁵

1. După cum a fost descris în capitolele anterioare, ingerința în drepturile reclamanților garantate de Constituție este produsă prin efectul Legii contestate, astfel încât se poate declara că ingerința este „prevăzută de lege”.

2. Admitem că și scopul urmărit de legiuitor este unul „legitim” și anume cel declarat care ar facilita „menținerea situației epizootice favorabile din țară, inclusiv pentru protecția mediului, și ar facilita includerea Republicii Moldova în lista țărilor cu drept de export în Uniunea Europeană a produselor zootehnice”. Deși, observăm că viitoarea fabrică nu a fost declarată lucrare de utilitate publică de interes național sau local în condițiile Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999. Prin urmare, este discutabil și incert *faptul dacă scopul urmărit de legiuitor servește într-adevăr interesului general al societății* sau, în mare parte, este favorabilă interesului unor persoane de drept privat precum sunt exportatorii de produse zootehnice sau persoanelor care vor gestiona unitatea industrială planificată.

3. Orice măsură luată de legiuitor trebuie să fie adecvată – capabilă în mod obiectiv la îndeplinirea scopului, necesară – indispensabilă pentru îndeplinirea scopului, și proporțională – să asigure justul echilibru între interesele concurente pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

4. Scopul general declarat de legiuitor putea fi atins prin alte metode la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru drepturile fundamentale în discuție. Sarcina de probație a acestor aspecte este atribuită prin lege beneficiarului proiectului și autorităților publice. Astfel, la etapa de elaborare a documentației privind evaluarea impactului asupra mediului și de evaluare de către autorități a calității acestei documentații, Legea nr. 86 din 29.05.2014 obligă efectuarea

⁵ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va argumenta, după caz, de ce consideră că îi este încălcat unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție. Este recomandabil ca acesta să urmeze, în argumentarea sa, următorii pași: (1) dacă ingerința în unul sau mai multe drepturi garantate de Constituție este prevăzută de lege; în caz afirmativ, (2) dacă ingerința urmărește realizarea unui scop legitim permis de Constituție; în caz afirmativ, (3) dacă există o legătură rațională între ingerință și scopul legitim urmărit; în caz afirmativ, (4) dacă ar putea fi instituite alte măsuri legislative la fel de eficiente și mai puțin intruzive pentru dreptul/drepturile fundamentale în discuție; în caz afirmativ, (5) dacă ingerința este proporțională cu scopul legitim urmărit.

unei analize comparative a cel puțin două soluții alternative cu privire la locul și tipul tehnologiilor utilizate pentru activitatea planificată. Contrar prevederilor legale, nici după adoptarea Legii contestate, la etapa a doua de alegere a amplasamentului pentru UPSOA nu au fost analizate câteva locații alternative, în special din nordul țării unde sunt situate în principal sursele de SOA, fiind propus și analizat doar terenul selectat din extravilanul or. Criuleni, ceea ce contravine legii. La fel, documentele de evaluare a impactului asupra mediului nu au evaluat eficiența și posibilitatea reconstrucției și modernizării unei unități de prelucrare a SOA deja funcționale din țară și/sau a achiziției doar a serviciilor de prelucrare a SOA de categoria 1, precum se practică în unele țări UE. Nota de fundamentare a Legii contestate conține doar afirmații generale fără a justifica adecvat necesitatea de a deroga de la prevederile Codului funciar, fără o analiză a impactului amplasării unui obiect industrial periculos atribuit la categoria 1 de nocivitate în o zonă agricolă neprevăzută pentru astfel de obiecte industriale, fără o studiere a legislației și fără a prevedea consecințele pentru amplasamentele din vecinătate. Prin urmare, nu se poate afirma că Legea contestată și măsurile produse în baza ei sunt fundamentate suficient și justifică construcția unei uzine noi de procesare a SOA în locația selectată din extravilanul or. Criuleni în apropierea de râul Nistru.

5. În acest context, este relevant și faptul că în anul 2017 compania italiană specializată în domeniu *Salgaim Ecologic* și autoritățile Republicii Moldova au discutat „posibilitatea deschiderii unei fabrici de prelucrare a subproduselor de origine animală, precum și de reciclare a uleiurilor de gătit uzate în țara noastră” la nordul țării. Această companie a acceptat să suporte din cont propriu toate cheltuielile de construcție a unității de procesare a SOA, inclusiv a celor de categoria 1 periculoase, cu o capacitate de până la 15 000 de tone de materie primă procesată pe an, apreciind acest proiect ca fiind avantajos economic, fără a fi necesare finanțări și subvenții din buget. Prin urmare, există suspiciuni dacă sunt reale, necesare și rezonabile finanțarea sută la sută de către stat a construcției și activității viitoarei fabrici.

6. Opțiunea legiuitorului de a exclude terenul agricol irigat de calitate superioară din circuitul agricol situat în epicentrul zonei agricole Criuleni, lângă traseele magistrale și regionale - care de altfel sunt și trasee turistice întrucât duc spre zonele de odihnă și agrement „Holercani”, „Dubăsari”, „Vadul lui Vodă”, dar și spre parcul național „Orheiul Vechi” -, nu este o măsură necesară atingerii scopului menționat, ci dimpotrivă, reprezintă o măsură disproporționată care depășește cadrul constituțional referitor la garantarea dreptului de proprietate privată, a bunei vecinătăți, a dreptului la un mediu sănătos. Or, ca efect al Legii contestate, din circuitul agricol este exclusă nu doar suprafața de 2,5 ha, ci, de fapt, și suprafața încadrată în zona sanitară de protecție echivalentă cu circa 300 ha de terenuri irigabile fertile. La fel, ca efect al Legii contestate se încetează activitatea, deci se distruge sistemul centralizat de irigare Criuleni în a cărui arie de deservire intră peste 1000 ha, care urmează să fie extinsă până la 1600 ha de terenuri agricole. În acest fel, Legea contestată are drept rezultat anihilarea și distrugerea celor două resurse importante pentru economia și bunăstarea orașului Criuleni și a agricultorilor din zonă și anume – terenurile agricole de calitate superioară a căror suprafață este considerabilă de circa 300 ha și sistemul de irigare amenajat pentru deservirea a peste 1000 - 1600 ha. Includerea porțiunilor din drumurile publice – fiecare în mărime de peste 2 km –, în teritoriul zonei sanitare cu destinație specială, are ca efect nemijlocit logic limitarea și restricționarea accesului populației, inclusiv al reclamanților, pe aceste porțiuni, ceea ce de asemenea constituie o măsură excesivă și neproporțională.

7. Reclamații, ca efect al Legii contestate vor suferi o restricție radicală cu privire la posibilitatea de a se bucura pe deplin de proprietatea lor, conform drepturilor care le-au fost recunoscute de legislația relevantă la momentul achiziției și investițiilor sale. Blocarea totală a proprietății reclamanților din cauza limitării dreptului lor de a desfășura activitățile agricole limitează, de fapt, aproape complet posibilitatea de folosire a dreptului lor de proprietate. Prin urmare, măsura produsă prin efectul Legii contestate de amplasare a fabricii viitoare în vecinătatea bunurilor reclamanților și de includere a terenurilor agricole ale reclamanților în

zona sanitară de protecție duce la ruperea justului echilibru care trebuie să existe între drepturile și interesele în concurs.

8. Oricât de important ar fi pretinsul scop urmărit de legislator, acest fapt nu scutește statul de obligația sa de a despăgubi pe cei în cauză atunci când încălcarea drepturilor lor de proprietate este excesivă. Însă, prin Legea contestată legiuitorul a indicat că „Pierderile cauzate de excluderea terenului respectiv din categoria de terenuri cu destinație agricolă nu se compensează”.

9. Prin urmare, circumstanțele cauzei probează că legiuitorul, într-un mod inadmisibil și incompatibil cu statul de drept, nu a respectat condiția de rezonabilitate/ proporționalitate întrucât prin efectul Legii criticate se produce un dezechilibru între interesul statului și cel al reclamanților, în calitatea lor de proprietari și gestionari ai terenurilor din vecinătate, în defavoarea acestora din urmă.

Urmare a celor expuse, în conformitate cu prevederile art. 54, art. 134, art. 135 din Constituția Republicii Moldova, solicităm Înaltei Curți:

- 1) **Declararea drept admisibilă a prezentei sesizări,**
- 2) **Exercitarea controlului constituționalității și declararea neconstituțională a prevederilor Legii nr. 177 din 01.07.2022 „pentru modificarea anexei la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului” publicată în Monitorul Oficial nr. 221-229 din 22.07.2022.**

F. Lista documentelor relevante⁶

- 1) Acordul de Mediu nr. 7 emis cu nr. 10/822/2023 la 11.08. 2023;
- 2) Scrisoarea Centrului de Sănătate Publică Chișinău nr. 02-6/7965 din 15.09.2023;
- 3) Răspunsul Agenției de Mediu nr. 05/125/2023 din 27.11.2023;
- 4) Planurile amplasamentelor din vecinătatea UPSOA Criuleni întocmit de reclamanți (sursa de fundal preluată de pe Google Earth) cu indicarea suprafețelor incluse în zona sanitară de protecție;
- 5) Decizia Consiliului Orășenesc Criuleni din 01.12.2023;
- 6) Decizia Consiliului Orășenesc Criuleni nr. 11/6 din 19.12.2023;
- 7) Acțiunea judiciară care face obiect de examinare în dosarul în discuție nr. 3-2/24;
- 8) Articolul din 01.04.2024 publicat pe www.anticoruptie.md;
- 9) Articole publicate pe portalurile mass-media din România;
- 10) Prevederi normative relevante.

⁶ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va enumera documentele relevante (extrasul cu prevederile normative contestate, alte hotărâri sau decizii ale Curții Constituționale cu un obiect similar, alte hotărâri sau decizii cu obiect similar pronunțate de alte curți constituționale, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, studii de drept comparat), pe care le va anexa.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării⁷

Declarăm pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Cu respect,

Reclamanții:

- 1) Eugeniu Popic
- 2) AUA „Criuleni de Sus”
- 3) SRL „Libris”

semnătura dlui Eugeniu Popic
în nume propriu și în calitate de administrator

Reclamanții:

- 1) Irina Popic,
- 2) SA Spirit Ardent

semnătura dnei Irina Popic
în nume propriu și în calitate de administrator

2 decembrie 2024

⁷ În această parte a formularului, autorul excepției de neconstituționalitate va declara pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, semnând la final.

ÎNCHEIERE

29 ianuarie 2025

or.Criuleni

Judecătoria Criuleni, sediul central

Instanța în următoarea componență:

Președintele ședinței, judecătorul

Alexandru Motricală

Grefier

Ana Sandu

examinînd în ședință publică cererea formulată de către reclamantii Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent”, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022, în cauza la cererea de chemare în judecată depusă de Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” împotriva Consiliului orășenesc Criuleni, terții Agenția Proprietății Publice, Unitatea consolidată pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii, finanțate de Banca Mondială, Î.S. „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” *cu privire la contestarea actelor administrative individuale, obligarea emiterii actelor administrative prin care să se refuze aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu și permiterea efectuării lucrărilor de proiectare și construcție a Unității de procesare a subproduselor de origine animală,*

A C O N S T A T A T:

1.La 04 ianuarie 2024 Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” a depus cerere de chemare în judecată către Consiliului orășenesc Criuleni, terții Î.S. Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni și Agenția Proprietății Publice cu privire la *contestarea deciziei adoptată de Consiliul orășenesc Criuleni cu nr.10/9 la data de 1 decembrie 2023 cu privire la aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu al obiectului cu nr. 035/2023, beneficiar ÎS „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”, privind amplasarea Unității de procesare a subproduselor de origine animală, pentru terenul cu nr. cadastral 3101101.144, situat în extravilanul or. Criuleni și deciziei adoptată de Consiliul orășenesc Criuleni cu nr.11/6 la data*

de 19 decembrie 2023 prin care s-a permis Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” să efectueze lucrările de proiectare și construcție la obiectul „Unitatea de procesare a subproduselor de origine animală” pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144, situat în extravilanul or. Criuleni și obligarea emiterii actelor administrative prin care să se refuze aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu și permiterea efectuării lucrărilor de proiectare și construcție a „Unității de procesare a subproduselor de origine animală”.

2. În argumentarea cererii reclamanți invocă, că actele administrative contestate au fost emise cu titlu de acte permissive favorabile pentru întreprinderea de Stat „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” (numită Î.S. „SDE Criuleni”) în vederea amplasării și efectuării lucrărilor de proiectare și construcție pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144, cu suprafața de 2,5 ha din extravilanul orașului Criuleni a unei fabrici industriale de procesare a subproduselor de origine animală (numită UPSOA).

Potrivit normelor legale și avizului Centrului de Sănătate Publică Chișinău nr. 02 din 15.09.2023, UPSOA este obiectiv industrial atribuit la clasa I de nocivitate pentru care este obligatorie instituirea unei zonei sanitare de protecție de 1000 m..

Prin definiția stabilită de lege, zona sanitară de protecție constituie teritoriu cu destinație specială care îndeplinește sarcina de separare a obiectului industrial și de prevenire a impactului negativ al acestuia asupra mediului înconjurător.

Drepturile și interesele reclamanților sunt direct afectate de actele administrative contestate întrucât terenurile, plantațiile multianuale, construcțiile și infrastructura agricolă care le aparține cu drept de posesie, gestiune și proprietate sunt situate nemijlocit în raza de 1000 m de la terenul selectat pentru fabrica industrială menționată, fiind astfel incluse forțat prin efectul legii în zona sanitară de protecție.

Reclamanții nu și-au exprimat în nici un fel acordul pentru ca terenurile și bunurile pe care le posedă să devină teritoriu cu destinație specială, să fie parte a zonei sanitare de protecție și să îndeplinească sarcina de a separa UPSOA (a cărei nocivitate e atribuită la clasa I) și a preveni impactul negativ al acesteia asupra restului mediului înconjurător.

Drept urmare, reclamanții depun prezenta acțiune pentru apărarea drepturilor și intereselor lor legitime, după cum urmează:

- dreptul la respectul proprietății private protejat prin art. 46 din Constituție și art. 1 din Protocolul I la Convenția europeană a drepturilor omului;
- dreptul la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți protejat prin art. 46 din Constituție
- dreptul la viață privată protejat prin art. 28 din Constituție;
- dreptul la viață și la integritate fizică protejat prin art. 24 din Constituție;
- dreptul la nediscriminare protejat prin art. 16 din Constituție.

Art. 16 alin. (1) al Legii nr. 835 din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului prevede: „Planul urbanistic de detaliu este documentația prin care se stabilesc condițiile de amplasare și executare într-un anumit teren a uneia sau

mai multor construcții cu destinație precizată. Această documentație se întocmește numai în baza planului urbanistic general sau zonal aprobat.” La caz menționează că nu există un plan urbanistic general sau zonal aprobat de autoritățile publice locale ale orașului Criuleni care să prevadă o zonă industrială în locul unde este terenul cu nr. cadastral 3101101.144 pe care se solicită amplasarea UPSOA. Prin urmare, în lipsa planului urbanistic general sau zonal de stabilire și delimitare a zonei industriale, este ilegală și pasibilă de anulat Decizia Consiliului orășenesc Criuleni din 01.12.2023 de aprobare a Planului Urbanistic în Detaliu pentru amplasarea pe terenul menționat a obiectivului industrial litigios.

Având în vedere circumstanțele cauzei și din interpretarea coerentă a dispozițiilor legale rezultă că pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144 este interzisă de principiu amplasarea, proiectarea, construcția și activitatea unei fabrici industriale de procesare a subproduselor de origine animală.

Or, terenul menționat se află în zona prevăzută pentru activități agricole, ceea ce pe cale de consecință exclude și interzice desfășurarea activităților industriale și stabilirea unei zone industriale pe acest teren.

Terenul pe care s-a permis amplasarea fabricii industriale se află în epicentrul accesului principal în orașul Criuleni de pe drumul magistral M1 fiind situat chiar la intersecția cu drumul național regional G72. Drept urmare, actele contestate încalcă și pct. 8.15 din Normativul în Construcție NCM B.01.05:2019 „Urbanism. Sistemizarea și amenajarea localităților urbane și rurale” care prevede „Construcțiile cu zone de protecție sanitară peste 300 m se vor amplasa pe terenuri retrase sau izolate”.

Art. 12 alin. (1) al Legii nr. 163 din 09.07.2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție prevede drept condiție obligatorie pentru emiterea de către autoritățile publice locale a autorizației/permisiunii de construire existența acordului (co)proprietarilor de imobil/teren „ale căror interese pot fi afectate nemijlocit în procesul executării lucrărilor de construcție și în perioada exploatării obiectului construit”.

Pentru a stabili cercul persoanelor - (co)proprietari de imobil/teren, „ale căror interese pot fi afectate nemijlocit în procesul executării lucrărilor de construcție și în perioada exploatării obiectului construit” prezintă relevanță avizul menționat emis de Centrul de Sănătate Publică Chișinău nr. 02 din 15.09.2023, potrivit căruia UPSOA este un obiectiv industrial de clasa 1 de nocivitate pentru care este obligatorie instituirea unei zonei sanitare de protecție de 1000 m. Pentru claritate de rațiune, notează că zona cu raza de 1000 m din jurul terenului selectat pentru activitatea industrială planificată cuprinde un teritoriu de 314 ha. Prin urmare, (co)proprietarii de imobile/terenuri amplasate în raza de 1000 m față de terenul selectat pentru UPSOA sunt persoanele „ale căror interese pot fi afectate nemijlocit”.

Pentru a determina efectele reale și măsura în care proprietarii de imobile/terenuri, aflate în raza de 1000 m. față de terenul în discuție, pot fi afectați, se invocă definiția și caracteristicile stabilite prin lege pentru zonele sanitare de protecție, inclusiv „regimul permis de utilizare a zonelor sanitare”.

Astfel, potrivit pct. 4.14 al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019, zona sanitară de protecție reprezintă un teritoriu cu destinație specială care are sarcina de a separa obiectivul industrial și a preveni impactul negativ al acestuia asupra mediului înconjurător. Aceeași normă stabilește că zona sanitară de protecție este un teritoriu separat care nu se include în componența teritoriului întreprinderii industriale planificate. Mărimea razei de 1 km al zonei sanitare este prevăzută și de lege și anume: Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий din 05.11.1971, adoptate de Госстрой, СССР (CH 245-71), indicat în Catalogul Documentelor Normative în Construcții, ținut de Ministerul Economiei și Infrastructurii, ca fiind document normativ adoptat până la 1992 cu caracter obligatoriu pe teritoriul Republicii Moldova. La fel, instituirea zonei sanitare de 1 km este justificată și de caracteristicile activității planificate de a prelucra subproduse de origine animală (SOA), inițial, prin sterilizare sub presiune a unui volum de cca 5 tone/oră, mai apoi, prin arderea grăsimilor în volum de 4,235 tone/zi. În acest context se invocă că, potrivit Avizului de Mediu, fabrica va prelucra toate cele trei categorii de materiale de origine animală, inclusiv cele din prima categorie periculoase pentru mediu și sănătatea oamenilor și anume - corpuri și părți de animale moarte bolnave de boli transmisibile ca pesta porcină clasică și africană, gripa aviară, encefalopatia songiformă, salmonela, dermatoza nodulară etc., care pot duce la apariția diferitor mutații a virusurilor și bacteriilor, și ca urmare, la apariția unor boli cu mult mai severe.

Pct. 8.6 al Normativului în Construcție NCM 13.01.05:2019 prevede că, pentru așa gen de obiect industrial ca UPSOA, este obligatorie înverzirea teritoriului zonei sanitare în proporție de 50%.

Legea prevede restricții și interdicții pentru activitățile care pot fi desfășurate în zona sanitară de protecție și anume - prin lege, în zona sanitară pot activa doar unități cu activitate similară; în zona sanitară nu pot fi desfășurate activități agricole și de agrement. În acest sens, invocă pct. 4.1. al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019 potrivit căruia prevederile legislației, inclusiv ale acestui normativ stabilesc „regimul permis de utilizare a zonelor sanitare”. La fel. menționează că pct. 8.1. al Normativului în Construcție NCM B.01.05:2019 prevede: „în zonele industriale se permite amplasarea construcțiilor și instalațiilor pentru serviciile de salvare, care deserveșc întreprinderile din zonă, construcțiilor edilitare și transport, care asigură funcționalitatea obiectelor situate în teritoriul dat, edificiilor prestări servicii către personalul de producere și alte construcții de acest gen”. Pct. 8.2. al Normativului în Construcție NCM 13.01.05:2019 prevede: „Teritoriul zonei sanitare de protecție nu se va utiliza în scopuri de agrement și agricole”.

Circumstanțele cauzei atestă că teritoriul din raza de 1000 m. față de terenul selectat, în prezent este ocupat de: peste 2 km din drumul magistral M1, peste 2 km din drumul național regional G72; peste 300 ha de terenuri cu destinație agricolă pe care sunt amplasate inclusiv plantații agricole multi-anuale, printre care și terenurile/plantațiile proprietate privată a reclamantilor persoane fizice și asociațiile lor; 2 bazine acvatice dintre care unul proprietate privată a reclamantului SRL „Libris”,

construcții și infrastructura sistemului de irigare din orașul Criuleni gestionată de reclamantul AUA „Criuleni de Sus”. Având în vedere că terenul din raza de 1000 m a UPSOA devine, prin efectul legii, zonă sanitară de protecție și teritoriu cu destinație specială, este evident impactul negativ considerabil al activității planificate asupra terenurilor și bunurilor care se pomenesc incluse forțat în zona sanitară și, respectiv, impactul negativ asupra proprietarilor și posesorilor acestor terenuri și bunuri.

În special, menționează ca efect real și nemijlocit al deschiderii UPSOA Criuleni faptul că proprietarii/gestionarii terenurilor și bunurilor agricole din zona sanitară pierd dreptul de a desfășura activități agricole și de agrement, ba chiar și orice alte activități, cu excepția celor similare industriale și de deservire a UPSOA. În acest fel, din circuitul agricol este scos nu doar terenul de 2,5 ha selectat pentru activitatea planificată, după cum s-a intenționat prin Legea nr. 177 din 01.07.2022, ci și terenurile agricole incluse forțat în zona sanitară a căror suprafață depășește 300 ha, cu bonitatea de 82 de puncte. La fel, amplasarea UPSOA pe terenul selectat are drept efect și interzicerea activității stației de irigare, fapt care la fel reprezintă un impact negativ considerabil, or, în aria de deservire a acesteia intră peste 1000 ha de terenuri agricole cu bonitatea de peste 60 de puncte. În acest fel, actele emise de Consiliul orașenesc Criuleni au drept rezultat anihilarea și distrugerea celor două resurse importante pentru economia și bunăstarea orașului Criuleni și a agricultorilor din zonă și anume - terenurile agricole fertile de categoria 1 cu bonitatea de 82 de puncte a căror suprafață este considerabilă de circa 300 ha și sistemul de irigare amenajat pentru deservirea a peste 1000 ha de terenuri agricole fertile de categoria 1 cu bonitatea de peste 60 de puncte. Includerea porțiunilor din drumurile publice - fiecare în mărime de peste 2 km -, în teritoriul zonei sanitare cu destinație specială, are ca efect nemijlocit logic limitarea și restricționarea accesului populației, inclusiv al reclamanților, pe aceste porțiuni (cu excepția celor care au legătură/ relații cu UPSOA) ceea ce de asemenea constituie un impact negativ considerabil.

În acest context, reclamanții - persoane fizice și asociațiile lor, invocă calitatea lor de titulari ai drepturilor de posesie, proprietate, gestiune a terenurilor, plantațiilor, construcțiilor, infrastructurii agricole situate în raza de 1 km de la terenul selectat pentru UPSOA, și, respectiv, interesul lor prevăzut de lege pentru a depune această contestație în vederea apărării drepturilor lor privind respectarea proprietății și a vieții private, la un mediu sănătos și echilibrat ecologic și la vecinătate. Reclamanții reiterează că nu și-au exprimat în nici un fel acordul pentru ca terenurile și bunurile pe care le gestionează să devină teritoriu cu destinație specială, să fie parte a zonei sanitare de protecție și să îndeplinească sarcina de separare a UPSOA și de prevenire pentru restul mediului înconjurător a impactului negativ al acestui obiectiv a cărui nocivitate se atribuie la clasa I.

În prezent, drepturile reclamanților sunt prevăzute de art. 36 Cod funciar care prevede: „terenurile cu destinație agricolă, indiferent de forma de proprietate, sunt folosite pentru desfășurarea activității în scopul obținerii de produse agricole și pentru amplasarea obiectivelor de infrastructură a agriculturii și a structurilor de primire

turistică, din categoria pensiunilor agroturistice, precum și pentru obținerea produselor energetice în condițiile prevăzute la alin. 2 lit. c) și d).” După cum a relatat, activitatea planificată pe terenul selectat va avea un impact pe termen lung, cu efecte permanente negative asupra drepturilor subsemnaților, întrucât limitează drepturile acestora de a desfășura activități agricole, de agrement, alimentare, agro-industriale pe bunurile care le aparțin cu drept de proprietate. Urmare a deschiderii uzinei industriale de prelucrare a SOA, reclamanții pierd investițiile, inclusiv plantațiile multianuale, efectuate pe aceste terenuri, pierd investițiile legate de bazinele acvatice și sistemele de irigare ale AUA Criuleni, pierd dreptul de amplasare a depozitelor, frigiderelor, unităților de prelucrare, ambalare ș.a., a producției agricole pe terenurile lor aflate în raza sanitară de 1000 m de la UPSOA; pierd dreptul de amplasare a pensiunilor agro-turistice, a zonelor de recreere și a altor activități pe care subsemnații ar putea să le desfășoare în calitate de fermieri și proprietari de terenuri agricole, în lipsa UPSOA Criuleni.

Însuși Acordul de mediu descrie riscul producerii unui impact negativ semnificativ asupra mediului și, drept urmare asupra vieții și integrității subsemnaților, după cum urmează:

1. Răspîndirea mirosurilor: SOA poate genera mirosuri neplăcute și potențial deranjante pentru comunitatea înconjurătoare. Frecvența și direcția vîntului pot influența modul în care aceste mirosuri se răspîndesc în mediul înconjurător.

2. Impactul asupra calității aerului: SOA poate contribui la emisiile de particule și substanțe poluante în aer. Frecvența vîntului poate afecta dispersia acestor poluanți și poate influența nivelurile de calitate a aerului în diferite zone.

3. Riscul de contaminare a solului și a apelor subterane: SOA poate genera și deșeuri lichide sau solide care pot conține substanțe periculoase sau poluante. Frecvența și intensitatea ploilor pot influența modul în care aceste deșeuri sunt transportate și potențial contaminează solul sau apele subterane.

În această ordine de idei se invocă și date despre frecvența și direcția vînturilor de pe pagina web <https://world-weather.ru/archive/moldova/criuleni/#t2> potrivit cărora terenul selectat pentru UPSOA este cel mai nefavorabil pentru localitățile Criuleni, Slobozia Dușca și Coșnița (a se vedea anexa). Astfel, aproximativ jumătate din vînturile înregistrate au o direcție care poate influența modul în care mirosurile, poluanții sau alte efecte ale unității de gestionare a subproduselor de origine animală se vor răspîndi în acele localități. Dacă jumătate din vînturile predominante îndreaptă vîntul către localitățile respective, există o probabilitate mai mare ca mirosurile sau poluanții să fie resimțiți de comunitățile din acele zone.

Cu atît mai mare este riscul de a resimți mirosurile și poluanții și de contaminare a solurilor și apelor pe terenurile și bunurile reclamanților datorită aflării lor în imediata vecinătate a UPSOA Criuleni. Prin urmare, este evident impactul negativ semnificativ asupra mediului și, drept urmare asupra vieții și integrității reclamanților - persoane fizice și asociațiile lor, inclusiv angajații lor, care lucrează nemijlocit pe terenurile și la obiectele agricole din zonă și care locuiesc în orașul Criuleni și în satele vecine.

Chiar în situația în care autoritățile publice vor insista că reclamanții au în continuare dreptul de a practica agricultura pe terenurile din zonă în pofida interdicțiilor legale și riscurilor descrise, reclamanții oricum sunt prejudiciați întrucât pierd buna reputație și imagine pentru că producția de legume și fructe cultivate pe terenurile din zonă va fi asociată de public cu subprodusele de origine animală nedestinate consumului uman, periculoase pentru mediu și sănătatea oamenilor, procesate de UPSOA Criuleni. Prejudicierea imaginii are drept consecință riscul imposibilității de export a producției recoltate și a produselor fabricate, precum și riscul imposibilității comercializării acestora în Republica Moldova.

Avînd în vedere cele descrise, reclamanții se opun intenției ÎS „SDE Criuleni” de construire și punere în funcțiune a UPSOA Criuleni și, respectiv, se opun actelor administrative contestate, drepturile constituționale la un mediu sănătos și echilibrat ecologic și la vecinătate. În acest sens, invocă art.46 alin. (5) din Constituție care prevede: „Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.” La fel, invocă art. 500 alin. (3) din Codul civil care prevede: „Dreptul de proprietate poate fi limitat prin lege sau de drepturile unui terț.”. La fel, invocă statuările Curții Constituționale reflectate în deciziei nr. 3/2013, paragraf 32-33: „din considerentul că realizarea prerogativelor proprietarului în deplinătatea lor poate să se reflecte negativ asupra intereselor altor membri ai societății, precum și asupra societății în întregime, legiuitorul a recurs la stabilirea unor îngrădiri în exercitarea dreptului de proprietate. (...) reieșind din cadrul legal existent, scopul principal în stabilirea îngrădirilor dreptului de proprietate constă în crearea condițiilor necesare pentru a face posibilă conlocuirea membrilor societății. (...) Vecinătatea este o stare de fapt care generează anumite drepturi și obligații pentru proprietarii terenurilor sau a altor bunuri imobile de unde se pot produce influențe reciproce. Pentru asemenea situații, pentru proprietarii terenurilor vecine sau ai altor bunuri imobile legea instituie obligația generală de a se respecta reciproc.” Așa fiind, activitatea planificată de construire și punere în funcțiune a UPSOA în extravilanul orașului Criuleni constituie o atentare inadmisibilă în raport cu subsemnații, ale căror terenuri și alte bunuri imobile sunt în vecinătatea terenului selectat.

Cu titlu preliminar menționează că documentația privind evaluarea impactului asupra mediului și Acordul de mediu, prezentate de beneficiar pentru emiterea actelor administrative contestate, la fel sunt vicioase și ilegale, fiind contestate de reclamanți în instanța de judecată. Or, Agenția de Mediu nu a făcut nicio analiză a impactului activității industriale planificate față de agricultura orașului Criuleni, în general, și, în special, față de terenurile care se pomenesc incluse forțat în zona sanitară de protecție. La fel, nu au fost analizate efectele cumulate ale acestui proiect cu alte proiecte similare industriale care pot fi planificate în viitor în zonă avînd în vedere faptul că doar asemenea proiecte industriale sunt permise potrivit normelor legale. Documentația prezentată nu descrie în nici un fel măsurile de lichidare a consecințelor în cazul

producerii situațiilor excepționale și accidentelor pe care însăși Agenția de Mediu le descrie ca posibile în anumite situații.

Având în vedere aceste circumstanțe, la adoptarea actelor administrative contestate și a documentației care a stat la baza emiterii lor a fost încălcat în mod absolut obligația de a fi stabilite, în calitate de dreaptă și prealabilă despăgubire, măsurile de compensare a dezavantajului patrimonial pe care îl vor suporta reclamanții, în calitate de persoane afectate, ca metodă de reducere a impactului negativ al proiectului.

Potrivit art. 30 alin. (2) Cod administrativ, „Autoritățile publice nu pot întreprinde măsuri care să afecteze situațiile juridice definitive sau drepturile dobândite, decât în situații în care, în condițiile stabilite de lege, acest lucru este absolut necesar pentru interesul public.” Autoritățile publice nu au efectuat, după cum prevede obligatoriu legea, o motivare completă, suficientă și reală care să justifice emiterea și să probeze legalitatea actelor administrative contestate. Urmare a celor descrise în prezenta cerere, actele contestate încalcă echilibrul just care trebuie realizat între, pe de o parte, interesul reclamanților de a nu suferi un prejudiciu grav care ar putea afecta bunăstarea, viața lor privată, dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, bunurile lor și, pe de altă parte, interesul pretins de amplasare a unei unități de procesare a SOA pe teritoriul din extravilanul orașului Criuleni.

Articolul 20 care prevede: „Dacă printr-o activitate administrativă se încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, acest drept poate fi revendicat printr-o acțiune în contencios administrativ, cu privire la care decid instanțele de judecată competente pentru examinarea procedurii de contencios administrativ, conform prezentului cod.” Conform art. 21 Cod administrativ, în exercițiul procedurii administrative, autoritățile publice trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative. Principiul enunțat configurează conținutul și dimensiunea legalității actului administrativ individual care implică legalitatea formală, dar și substanțială.

Articolele 31 și 118 instituie condiții riguroase cu privire la argumentare, statuând că motivarea trebuie să cuprindă considerentele care justifică emiterea unui act administrativ individual defavorabil, inclusiv temeiurile esențiale de drept și de fapt pe care le-a luat în considerare autoritatea publică. În situația în care motivarea este contradictorie, întrucât se rețin preținse deficiențe și interpretări eronate de lege, se impune necesitatea înlăturării lor, adică prezumție de ilegalitate, actul administrativ nu întrunește condiția de motivare și este ilegal.

Articolul 189 alin. (1) prevede: „Orice persoană care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice poate înainta o acțiune în contencios administrativ”.

Articolul 195 prevede: „Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedură civilă, cu excepția art. 169-171.

Sisțin, că consiliul orașenesc Criuleni a adoptat deciziile contestate la data de 01.12.2023 și 19.12.2023 și acestea au devenit cunoscute reclamanților la sfârșitul lunii

decembrie 2023. Din textul deciziilor contestate și al prevederilor Codului administrativ rezultă că acțiunea în anulare poate fi depusă direct în instanța de judecată, fără respectarea unei proceduri prealabile extrajudiciare, în termen de 30 de zile de la data comunicării. Prin urmare, prezenta cerere este depusă în mod corespunzător în interiorul termenului de contestare prevăzut de Codul administrativ, întrucât la data depunerii acțiunii - 04.01.2024, nu au expirat 30 de zile de la data comunicării deciziilor menționate.

3. Solicită reclamanții:

- *Anularea în tot a deciziei adoptată de Consiliul orășenesc Criuleni cu nr. 10/9 la data de 1 decembrie 2023 cu privire la aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu al obiectului cu nr. 035/2023, beneficiar Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” (arhitect-șef Spasov Anatolie, proiectant Vornic Victor), privind amplasarea Unității de procesare a subproduselor de origine animală, pentru terenul cu nr. cadastral 3101101.144, situat în extravilanul or. Criuleni.*

- *Anularea în tot a deciziei adoptată de Consiliul orășenesc Criuleni cu nr. 11/6 la data de 19 decembrie 2023 prin care s-a permis Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni” să efectueze lucrările de proiectare și construcție la obiectul „Unitatea de procesare a subproduselor de origine animală” pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144, situat în extravilanul or. Criuleni.*

- *Obligarea Consiliului orășenesc Criuleni să emită actul administrativ prin care să refuze aprobarea Planului Urbanistic de Detaliu al obiectului cu nr. 035/2023 privind amplasarea Unității de procesare a subproduselor de origine animală pentru terenul cu nr. cadastral 3101101.144 situat în extravilanul or. Criuleni.*

- *Obligarea Consiliului orășenesc Criuleni să emită actul administrativ prin care să refuze permiterea efectuării lucrărilor de proiectare și construcție la obiectul „Unitatea de procesare a subproduselor de origine animală” pe terenul cu nr. cadastral 3101101.144, situat în extravilanul or. Criuleni la cererea Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală Criuleni”.*

4. Prin încheierea din 26.01.2024, cererea de chemare în judecată după înlăturarea neajunsurilor a fost acceptată spre examinare (Vol. I f.d.41), iar prin încheierea instanței din 23.04.2024 în proces a fost atras în calitate de terț interesat Unitatea consolidată pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii, finanțate de Banca Mondială.

5. În cadrul ședinței de pregătire reclamanții Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criuleni de Sus” din or. Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” în ședința de judecată au depus o sesizare privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a Legii nr. 177 din 01.07.2022 „pentru modificarea anexei la Legea nr. 668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului” publicată în Monitorul Oficial nr. 221-

229 din 22.07.2022, opinînd că, aceasta contravine art.46, 24, 28  i 37 din Constituția Republicii Moldova.

6.Reclamantul Eugeniu Popic, tot el  i reprezentant al reclamanților Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni  i Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” a solicitat emitere de către instan  a a încheierii de ridicare a excepției de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022.

7.Reprezentantul reclamantei Societății pe Acțiuni „Spirit Ardent”, Aliona Ro ca a solicitat emitere de către instan  a a încheierii de ridicare a excepției de neconstituționalitate.

8.Reprezentantul p r tului Consiliului orășenesc Criuleni, Nicolae Barbăscumpă în  edin a de judecată nu s-a prezentat.

9.Reprezentantul ter ului interesat Unitatea consolidată pentru implementarea  i monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii, finanțate de Banca Mondială, avocatul Iulia Botnaru a pledat în vederea ridicării excepției de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022.

10.Reclamanta Irina Popic  i reprezentanții terților interesa i Agenția Proprietății Publice  i  .S. Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni, fiind cita i legal, în  edin a de judecată nu s-au prezentat, însă instan  a a constatat că examinarea cererii nu încalcă nici un drept al acestora, motiv din care a dispus examinarea chestiunii vizate în absen a lor.

11.Audi nd participa ii prezen i la  edin a de judecată, în raport cu cererea formulată de către reclamanții Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris”  i Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și prevederile legale pertinente spe ei, instan  a de judecată consideră necesar de a o admite, din următoarele considerente.

12.Potrivit art.1 alin.(1) Cod administrativ, *legislația administrativă reprezintă cadrul juridic principal prin care se asigură reglementarea raporturilor administrative la înfăptuirea activității administrative  i a controlului judecătoresc asupra acesteia.*

Art.5 din Codul administrativ stabile te că, *activitatea administrativă reprezintă totalitatea actelor administrative individuale  i normative, a contractelor administrative, a actelor reale, precum  i a operațiunilor administrative realizate de autoritățile publice în regim de putere publică, prin care se organizează aplicarea legii  i se aplică nemijlocit legea.*

 n conformitate cu prevederile art.195 Cod administrativ, *procedura ac iunii în contenciosul administrativ se desf  oar  conform prevederilor prezentului*

cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art. 169-171.

13.În conformitate cu art.12¹ alin.(1)-(5) Cod de procedură civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amîină pledoariile.

Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărîrii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

14.În acest context instanța mai reține că, în pct.82 și 83 ale Hotărîrii nr.2 din 09.02.2016 Curtea Constituțională a relevat, că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1)obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit. a) din Constituție;

(2)excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3)prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4)nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82

15.Din conținutul solicitării de ridicare a excepției de neconstituționalitate instanța reține că, aceasta vizează Legea nr.177 din 01.07.2022 „Pentru modificarea anexei la Legea nr.668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului”, care are următorul conținut:

„Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. - Anexa la Legea nr.668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78-80, art.572, cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

la poziția „Stațiunile didactice experimentale ale Universității Agrare de Stat din Moldova,

total”, cifrele „2839,67” se substituie cu cifrele „2837,17”;

la poziția „orașul Criuleni”, cifrele „435” se substituie cu cifrele „432,5”;

la poziția „Total:”, cifrele „21858,0002” se substituie cu cifrele „21855,5002”.

Art. II. - Terenul cu suprafața de 2,5 ha exclus conform art.I rămâne în gestiunea întreprinderii de Stat „Stațiunea Didactică Experimentală Criuleni” *pentru construcția unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman.*

Art. III. - Prin derogare de la prevederile art.83 din Codul funciar nr.828/1991 și ale art.12 din Legea nr.1308/1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, se permite retragerea din circuitul agricol a terenului agricol de calitate superioară cu gradul de evaluare a fertilității naturale de peste 60, cu suprafața de 2,5 ha, din extravilanul orașului Criuleni, raionul Criuleni, în conformitate cu modificările prevăzute la art. I din prezenta lege, și construirea pe acest teren a unității de procesare a subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman. Pierderile cauzate de excluderea terenului respectiv din categoria de terenuri cu destinație agricolă nu se compensează.

Art. IV. - Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Art. V. - Guvernul, în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi:
- va forma, prin separare, terenul cu suprafața de 2,5 ha exclus conform art. I din terenul cu numărul cadastral 3101101138;

- va modifica destinația terenului exclus conform art. I din prezenta lege în teren destinat industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale, conform art.71 din Codul funciar nr.828/1991.”

16.Totodată instanța constată că, reclamanții Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” consideră Legea respectivă ca fiind contrară art.46, 24, 28 și 37 din Constituția Republicii Moldova.

17.În acest context instanța menționează că, în temeiul art.135 alin.(1) lit.g) din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.4 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale.

18.Astfel, sub aspectul verificării întrunirii condițiilor stabilite de Curtea Constituțională în Hotărîrea nr.2 din 09.02.2016 instanța atestă că, Legea menționată de către reclamanții Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” constituie obiect al controlului de constituționalitate.

De asemenea, ridicarea excepției de neconstituționalitate a fost solicitată de către reclamanții Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent”, iar Legea vizată anterior nu a mai făcut obiectul controlului de constituționalitate.

Din aceste considerente și ținînd cont de faptul că, Legea solicitată a fi supusă controlului de constituționalitate urmează a fi aplicată la soluționarea prezentei cauze de contencios administrativ, avînd în vedere că, judecătorul nu trebuie să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, instanța ajunge la concluzia de a admite cererea reclamanților Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent” și de a ridica excepția de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022 *„pentru modificarea anexei la Legea nr.668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămîn în proprietatea statului”*.

19.Reieșind din cele expuse și conducându-se de prevederile art. art.195, 230 Cod administrativ, art.12¹ Cod de procedură civilă, instanța de judecată,

D I S P U N E:

Se ridică excepția de neconstituționalitate a Legii nr.177 din 01.07.2022 „pentru modificarea anexei la Legea nr.668/1995 pentru aprobarea Listei unităților ale căror terenuri destinate agriculturii rămân în proprietatea statului”.

Se remite Curții Constituționale prezenta încheiere, copia cererii de chemare în judecată și copia sesizării de ridicare a excepției de neconstituționalitate împreună cu actele anexate de către reclamantii Eugeniu Popic, Irina Popic, Asociația utilizatorilor de apă pentru irigații „Criulenii de Sus” din or.Criuleni, Societatea cu Răspundere Limitată „Libris” și Societatea pe Acțiuni „Spirit Ardent”, pentru a fi examinată conform competenței.

Încheierea nu este susceptibilă de a fi atacată cu recurs.

**Președintele ședinței,
Judecătorul**

Alexandru Motricală

Copia corespunde originalului,
Judecătorul

Alexandru Motricală

